

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Politicko-geografická specifika a problémy Španělského království

Bakalářská práce

Studijní program: B1301 – Geografie

Studijní obory: 6107R023 - Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
7504R181 - Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)

Autor práce: **Andrea Zákravská**

Vedoucí práce: RNDr. Artur Boháč, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Andrea Zákravská**
Osobní číslo: **P14000198**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obory: **Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)**
Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
Název tématu: **Politicko-geografická specifika a problémy Španělského království**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Kompilační metoda - analýza dostupné literatury a dalších dostupných zdrojů.
2. Propojení teoretických poznatků s konkrétními případnými studii.
3. Zpracování statistických dat a zpracování kartografických materiálů.
4. Zpracování do požadované politicko-geografické formy.

Rozsah grafických prací: dle potřeby

Rozsah pracovní zprávy: 40 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

BAAR, V.: Globální problémy Země: Separatismus.
Ostrava: Atelier Milata, 1995.

BENEŠ, V.: Španělsko a Španělé. Praha: Grada Publishing 2000.
ISBN: 80-7169-952-7.

KAŠPAR O.: Španělsko encyklopedický přehled. Kara 1995.
ISBN: 80-85644-15-0.

POLIŠENSKÝ, J.: Dějiny iberského poloostrova. Olomouc: UP 2002.
ISBN: 8024405059.

Vedoucí bakalářské práce: **RNDr. Artur Boháč, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **30. listopadu 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **3. května 2019**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. RNDr. Kamil Zágorský, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 22. prosince 2017

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS STAG se shodují.

24. 3. 2019

Andrea Zákravská

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu své bakalářské práce RNDr. Arturu Boháčovi, Ph.D. za poskytnutí konzultací, ochotný přístup a především za cenné rady.

Anotace

Tato bakalářská práce je zaměřena na fyzicko-geografická, socio-ekonomická specifika a především na aktuální problémy Španělska. Jedná se o katalánský separatismus a hospodářskou krizi, která přišla v roce 2008. Cílem této práce je analyzovat důvody, které vedou Katalánsko k touze po osamostatnění. Poskytnout srozumitelný přehled událostí a následné reakce španělské vlády. Dále popsat příčiny hospodářské krize a její dopad na Španělsko. Španělská ekonomika se postupně zotavuje, ale některé makroekonomické ukazatele jsou stále poznamenány krizí, jako například nezaměstnanost.

Klíčová slova

Španělsko, Katalánsko, separatismus, nezávislost, referendum, ekonomika, krize, nezaměstnanost

Annotation

This bachelor thesis is focused on political-geographic, socio-economic specifics and mainly on actual problems of Spain. It's a case of Catalan separatism and the economic crisis that came in 2008. This thesis aims to analyze the reasons that lead Catalonia to a desire for independence. Provide a comprehensive overview of the events and subsequent reactions of the Spanish government. Further describe the causes of the economic crisis and its impact on Spain. The Spanish economy is gradually improvement but some macroeconomic indicators are still marked by a crisis, such as unemployment.

Key words

Spain, Catalonia, separatism, independence, referendum, economy, crisis, unemployment

OBSAH

Úvod	12
1. Základní informace	13
2. Fyzicko-geografická specifika	15
2.1. Reliéf	15
2.2. Vodstvo	16
2.3. Klima.....	16
2.4. Fauna a flóra.....	17
3. Socio-ekonomická specifika	18
3.1. Obyvatelstvo	18
3.1.1. Demografické údaje	19
3.1.2. Národnostní složení	20
3.1.3. Náboženské složení.....	21
3.2. Hospodářství	21
3.2.1. Zemědělství	21
3.2.2. Průmysl.....	22
4. Historie od 20. století až po současnost	23
5. Politický systém ve Španělsku	25
5.1. Parlament.....	25
5.2. Politické strany.....	25
6. Autonomní společenství	27
7. Separatismus.....	28
7.1. Katalánsko	28
7.1.1. Identita	29
7.1.2. Ekonomika.....	30
7.1.3. Referendum o nezávislosti Katalánska 2014.....	35
7.1.4. Regionální volby 2015	35
7.1.5. Referendum za nezávislost 2017	36
7.2. Baskicko.....	38
7.3. Galicie.....	40
8. EKONOMICKÁ KRIZE	42

8.1.	Globální hospodářské krize	42
8.2.	Španělská ekonomika před krizí.....	43
8.3.	Dopad krize na španělskou ekonomiku	45
9.	Závěr.....	48
10.	Zdroje	51

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Obrázek 1: Mapa autonomních oblastí Španělska

Obrázek 2: Mapa hustoty obyvatelstva ve Španělsku

Obrázek 3: Vlajka Katalánska

Obrázek 4: Vlajka Baskicka

Obrázek 5: Vlajka Galície

Obrázek 6: Santiago de Compostela

Tabulka 1: Vývoj HDP v Katalánsku od roku 2014-2018 v miliónech eur

Tabulka 2: Pořadí španělských regionů podle fiskálních zdrojů 2009

Graf 1: Věková struktura obyvatelstva

Graf 2: Vývoj počtu obyvatel od roku 1990-2018.

Graf 3: Podíl HDP ve Španělsku

Graf 4: Podíl HDP v Katalánsku

Graf 5: HDP podle regionů v roce 2017

Graf 6: HDP na obyvatele v roce 2017

Graf 7: Vývoj nezaměstnanosti v letech 2005-2018

Seznam zkratek

DPH	daň z přidané hodnoty
EHS	evropské hospodářské společenství
EMS	evropský měnový systém
EU	evropská unie
HDP	hrubý domácí produkt
NATO	severoatlantická aliance
OBSE	organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OECD	organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	organizace spojených národů
PP	partido popular, lidová strana
PSOE	partido socialista obrero español, španělská socialistická dělnická strana
USD	dolar
ÚS	ústavní soud

ÚVOD

Španělské království rozkládající se na Pyrenejském poloostrově na jihozápadě Evropy. Španělsko není jenom země slunce, dobrého jídla a pití, milých lidí, rozmanité krajiny nebo skvostných památek. Je to stát, který má bohatou historii, specifickou kulturu, tradice nebo zvyky. Důvodem, proč jsem si vybrala toto téma, je můj půlroční pobyt ve Španělsku, konkrétně v Asturii, hlavním městě Oviedu, díky programu Erasmus +.

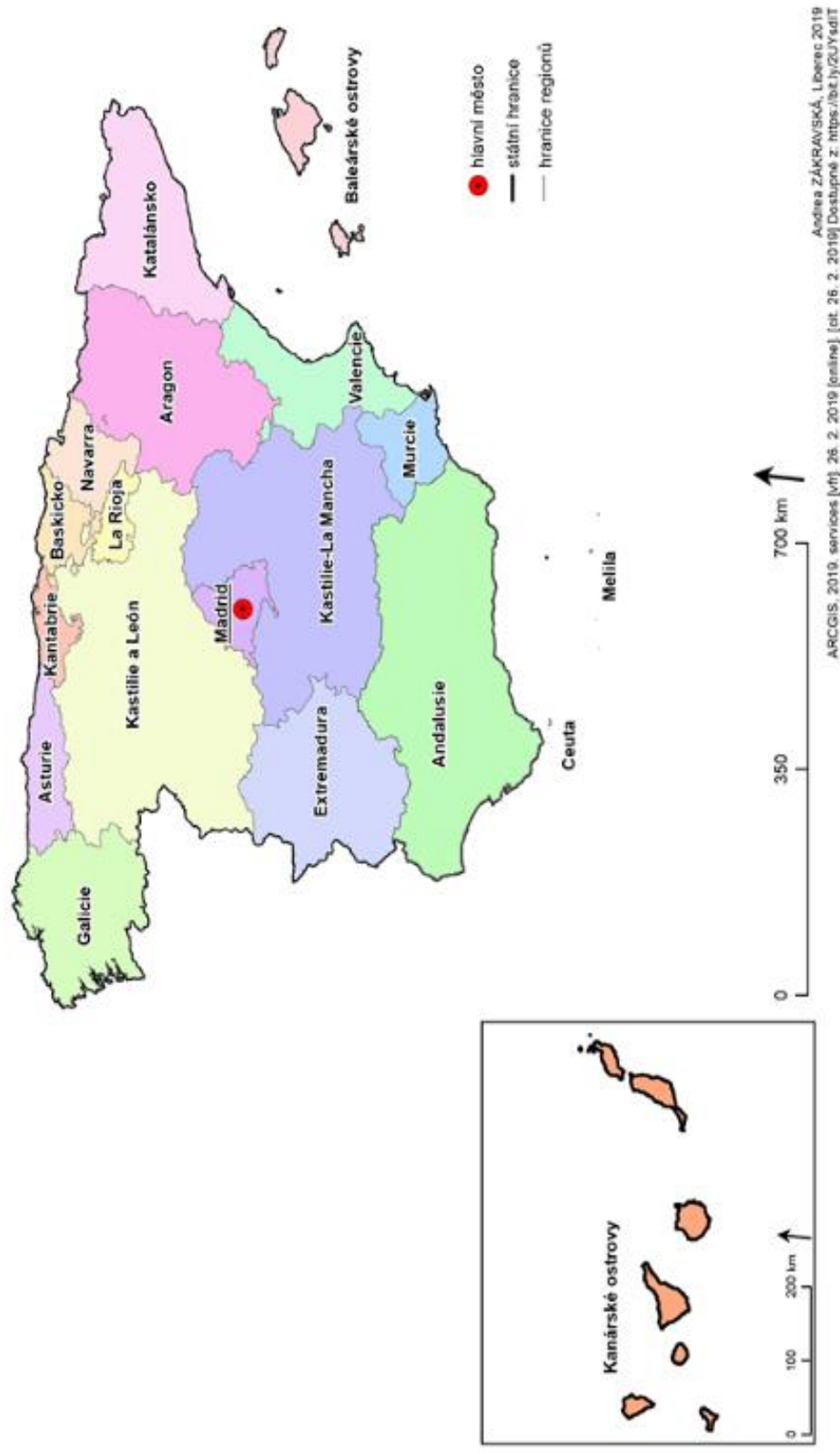
V následujících kapitolách se pokusím nastínit fyzicko-geografická a socio-ekonomická specifika země, nástin historie od dvacátého století až po současnost, definuji politický systém a rozdělení autonomních oblastí, které jsou politickým systémem ovlivněny. Hlavním cílem mé bakalářské práce bude popsat problémy, se kterými se Španělsko potýká. Tím nejaktuálnějším je katalánský separatismus, který poukazuje nejen na komplikovanou vnitrostátní politiku, ale také na značné ekonomické rozdíly, které se stále více prohlubují. Nacionalistické či separatistické tendence potlačoval už diktátor Franco, touha Katalánců po nezávislosti má historické kořeny. Ty však přesahují důvody ekonomické, kterými Katalánsko trpí v podobě nespravedlivé fiskální redistribuce.

Druhým problémem, kterým bylo Španělsko velmi negativně ovlivněno, je hospodářská krize, která vypukla v roce 2008, a s jejími následky se Španělsko potýká dodnes. Analyzuji příčiny vzniku globální hospodářské krize, jak si vedla španělská ekonomika před krizí a nakonec jak krize ovlivnila španělskou ekonomiku a její následky, které ovlivnily několik miliónů lidí.

1. ZÁKLADNÍ INFORMACE

Stát na jihozápadu Evropy, který zabírá 85 % Pyrenejského poloostrova je Španělské království, neboli Reino de España. Součástí Španělska jsou Baleárské ostrovy, jejichž součástí jsou Mallorca, Menorca, Ibiza nebo Formentera. Dále pak Kanárské ostrovy kam patří Tenerife, Fuerteventura, Gran Canaria nebo Lanzarote, enklávy Ceuta a Melilla, které leží u marockého pobřeží a nakonec exkláva Llívia, která leží ve Francii asi 150 km od hranic se Španělskem. Celková rozloha státu je 505 992 km², díky níž je Španělsko čtvrtým největším státem Evropy a šestkrát větším než Česká republika. Celkem sousedí se čtyřmi státy: na východě s Francií a Andorrou, na jihu s Gibraltarem a na západě s Portugalskem. Španělsko má přes 46,7 miliónů (k 1. 1. 2018) obyvatel což z něj dělá šestým nejlidnatějším státem Evropy (INE.es, 2019). Státním zřízením je konstituční monarchie v čele s králem Filipem VI. Španělským. Mezi úřední jazyky patří španělština (el español), katalánština (el catalán), baskičtina (euskera) a galicijština (el gallego). Španělsko se dělí na 17 autonomních oblastí, 2 autonomní města, která se dále dělí na 50 provincií. Hlavním městem je Madrid. Dalšími významnými městy jsou Barcelona, Valencia, Murcia, Málaga, Sevilla, Zaragoza, Bilbao nebo La Coruña. Španělsko je členem EU, NATO, OSN, OBSE nebo OECD (Kašpar, 1997).

AUTONOMNÍ SPOLEČENSTVÍ ŠPANĚLSKA

Obrázek 1: Mapa autonomních oblastí Španělska

Zdroj: Autor, 2019.

2. FYZICKO-GEOGRAFICKÁ SPECIFIKA

Španělsko je charakteristické svojí rozmanitou krajinou. Najdeme zde hory, pahorkatiny, stepi, polopouště, náhorní plošiny, údolí kolem řek, skalnaté pobřeží nebo dlouhé pláže. Země je velmi různorodá, co se týče reliéfu, můžeme zde vidět trvale zasněžené vrcholky hor, nížiny v údolích řek, ale také polopouště na jihovýchodu země. Poloostrovem protéká pouze pět velkých řek, které se větví na mnoho ramen, která se mění na slabé potůčky, které mohou nakonec úplně vyschnout. Země díky své velikosti rozděluje tři typy podnebí. Na severu a západě je to oceánské klima, na většině území a kolem náhorní plošiny je to klima kontinentální a na jihu a jihovýchodě je to klima středomořské. Španělsko i přes nedostatek srážek se může pyšnit rozmanitou krajinou, pěstováním plodin jako jsou citrusy, vinná réva nebo olivy. Najdeme zde vzácné a ohrožené druhy savců, ptáků nebo plazů (National Geographic, 2016).

2.1. Reliéf

„Španělsko je hned po Švýcarsku tou nejhornatější zemí Evropy, neboť 70 % území leží v nadmořské výšce nad 500 m.“ (Beneš, 2002) I samotný Madrid leží v nadmořské výšce 646 m. Centrální část poloostrova tvoří náhorní plošina (pahorkatina) Meseta Central, která má průměrnou nadmořskou výšku 700 m a je obklopena horami jako je například Sierra Morena nebo Iberské pohoří.

Dále pak na severu Kantaberské pohoří, které sahá až k Pyrenejím a tvoří přirozenou hranici mezi Španělskem a Francií. Na jihu najdeme pohoří Sierra Nevada s nejvyšší horou Pyrenejského poloostrova, Mulhacén (3 478 m). Nejvyšší hora Španělska a zároveň aktivní sopka, Pico de Teide (3 718 m), se nachází na ostrově Tenerife. Území je velmi hornaté, ale kolem pobřeží najdeme i nížiny, kterých je málo. Rozkládají se podél říčních toků, hlavně na jihozápadě poloostrova. Hlavní je Andaluská nížina, která tvoří široké údolí řeky Guadalquivir (Beneš, 2002).

2.2. Vodstvo

Břehy Španělska omývají tři moře, na severu je to Biskajský záliv, na jihu Středozemní moře a na západě Atlantický oceán. Mezi nejvýznamnější španělské řeky patří Ebro, které je nejdelší, měří 910 km a ústí do Středozemního moře. Je nejvodnatější řekou na celém Pyrenejském poloostrově díky tání sněhu v Pyrenejích, ke kterému v létě dochází. Řeka Guadalquivir trpí nedostatkem vody, ale přesto patří mezi ty nejdůležitější, protože zavlažuje údolí a poskytuje Seville spojení s mořem. Sevilla je jediný španělský říční přístav, který se využívá pro zámořské plavby. Další významné řeky jsou Tajo, Guadiana nebo Duero. Velké vodní nádrže vznikají až v posledních desítkách let a to hlavně kvůli zlepšení vodního hospodářství, zemědělství nebo jako zdroj pitné vody (Kašpar, 1997).

2.3. Klima

„Španělsko má nejteplejší a nejsušší podnebí z celé Evropy, ale místní rozdíly jsou neobyčejně výrazné, neboť na ně působí nejen vzdálenost od moře, tvar zemského povrchu, ale celá řada dalších faktorů.“ (Kašpar, 1997)
Ve Španělsku se střetávají tři typy podnebí.

Prvním z nich je kontinentální, které najdeme na většině španělského území, v okolí Mesety Central, v přilehlých horách na východu a na jihu a kolem údolí řeky Ebro. Vyznačuje se velkými teplotními rozdíly mezi dnem a nocí, ale také mezi ročními obdobími. Nízké a nepravidelné srážky. Kontinentální zimy jsou chladné a léta horká.

Druhým typem podnebí je oceánské, které najdeme na severu Španělska. Typické jsou mírné zimy a léta nejsou moc horká. Rozdíly mezi dnem a nocí či ročními obdobími nejsou veliké. Srážky jsou vydatné po celý rok.

Posledním typem podnebí je středomořské, které najdeme na jižním a východním pobřeží až k Pyrenejím. Zimy jsou mírné a léta horká a suchá. Srážek je málo a jsou nepravidelné. Nedostatkem srážek trpí hlavně jihovýchodní část země, mys Cabo de Gata je označován za nejsušší místo v Evropě. Sněhová

pokryvka se na poloostrově objevuje zřídka, především na vysokohorských masívech (Kašpar, 1997).

2.4. Fauna a flóra

Španělská fauna a flóra je velmi rozmanitá. Mezi vzácná a chráněná zvířata patří medvěd hnědý, vlk, rys iberský, kozorožec iberský nebo opice Makak Magot. Dále pak divoká prasata, jeleny, daňky, veverky, sup hnědý, plameňáci, želvy, ještěrky, hadi, kytovci, medúzy a mnoha dalších. Na severu Španělska najdeme listnaté a jehličnaté lesy, mezi něž patří dub, buk, kaštan, borovice nebo jedle. Oblast je také bohatá na zelené louky, díky četným vydatným srážkám. Na jihu je vegetace zcela odlišná, rostou zde olivovníky, cedry, túje, oleandry, palmy nebo levandule. Španělsko je úrodná země, proto se jí daří v pěstování citrusů, olivovníků, vinné révy nebo korkovníku. Země se může pyšnit patnácti národními parky, z nich nejznámější je Picos de Europa nebo národní park Sierra Nevada či Montaña de Covadonga (Beneš, 2002).

3. SOCIO-EKONOMICKÁ SPECIFIKA

3.1. Obyvatelstvo

Ve Španělsku žije přes 46,7 miliónů lidí a je šestým nejlidnatějším státem Evropy. Z toho 22,9 miliónů jsou muži a 23,8 miliónu jsou ženy. Žen je o necelý milión více. Hustota obyvatelstva je 92,3 obyvatel/km² (2018). Rozmístění obyvatelstva je dá se říci nerovnoměrné. Hustě obydlené oblasti jsou v okolí pobřežních částí poloostrova a na ostrovech, naopak vnitrozemí je zalidněné málo, až na Madrid a jeho okolí. Nejvíce obyvatel žije v Madridu, v Barceloně, ve Valencii, v Seville, v Alicante, v Malaze, v Murcii a v Cádizu. Tyto města obývá více jak 45 % celkové populace Španělska. Naopak nejméně jich žije v La Rioja, v Extramaduře, v Kastillia-La Mancha, v Kastillia a León nebo v Aragónu (INE.es, 2019).

Obrázek 2: Mapa hustoty obyvatelstva ve Španělsku

(Zdroj: Svět, v němž žijeme – Evropa:2004, str.36)

3.1.1. Demografické údaje

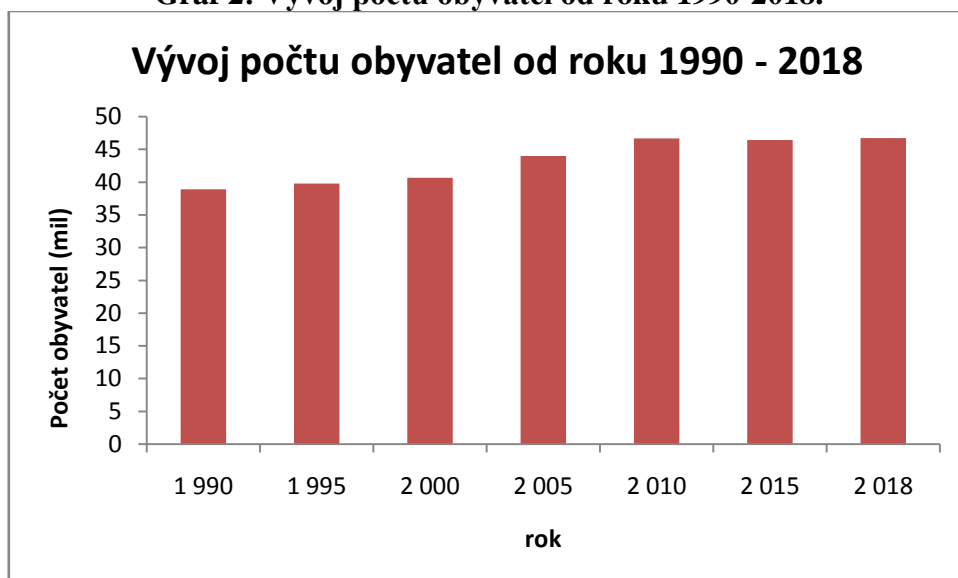
Po druhé světové válce se ve Španělsku projeví silné emigrační trendy. Populace se ve dvacátém století v 60. – 70. letech téměř zdvojnásobila. Dnes je přirozený přírůstek obyvatelstva nízký, je to 0,2 % ročně. Počet obyvatel se i tak zvyšuje díky imigraci, která se projevila zejména od roku 2000. Průměrný věk je 43,1 let. Španělské obyvatelstvo stárne, jejich průměrná délka života je 83,6 let, která Španěle staví na přední příčky v naději na dožití. Tento fakt je také díky tomu, že ve Španělsku žije více jak patnáct tisíc lidí, kterým je více jak sto let (OECD.org). Nejvíce lidí je ve věku 16-44 let, naopak nejméně ve věku 0-15 let (viz. graf 1). Míra porodnosti je poměrně malá, její hodnota je 1,3 na jednu ženu (Businessinfo.cz, 2019). Z grafu 2 lze vyčíst vývoj počtu obyvatelstva za posledních téměř 20 let.

Graf 1: Věková struktura obyvatelstva

Zdroj: autor, zpracováno podle dat INE.es, 2019

Graf 2: Vývoj počtu obyvatel od roku 1990-2018.

Zdroj: autor, zpracováno podle dat z Datosmacro.com, 2019.

3.1.2. Národnostní složení

Španělsko není národnostně jednotným státem. Velkou část populace tvoří Španělé 74 %, na severovýchodě a na Baleárských ostrovech žijí Katalánci, kteří tvoří 17 % populace. Na severozápadě žijí Galicijci, kterých je 7 % a nejméně je Basků, kteří tvoří 2 % populace a žijí při Biskajském zálivu. Na jihu Španělska, především v Andalusii žijí takzvaní Gitanos, neboli Romové, kterých je až 800 000. Dále pak Sefardští Židé, kteří zde dříve měli silnou komunitu díky obchodu a kultuře, dnes je jich kolem 12 000. K roku 2018 je téměř 5 miliónů registrovaných cizinců se stálým pobytem, zejména z Maroka, Rumunska, Číny, Itálie, Kolumbie, Ekvádoru nebo Bulharska. Ve Španělsku je evidováno 1 221 apatridů, lidí, kteří nejsou příslušníci žádného státu (INE.es, 2019).

3.1.3. Náboženské složení

Španělsko bylo silnou věřící zemí, kořeny víry se zachovaly dodnes, 76 % populace se hlásí ke katolické víře, 1,5 % se hlásí k protestantismu, 2 % k islámu a 20,5 % je bez vyznání. Katolická církev zde zapustila silné kořeny, které se projevují silně tradičními oslavami křesťanských svátků, zejména Velikonoc. V Madridu najdeme největší a nejmodernější mešitu v Evropě (Beneš, 2002).

3.2. Hospodářství

Přírodní podmínky odjakživa ovlivňovaly ekonomický rozvoj a ekonomický růst. V minulosti patřilo Španělsko k velkým ekonomickým mocnostem, Španělé byli jedni z největších kolonizátorů na světě. Do 20. století byla země zemědělsko-průmyslová, teprve až v jeho druhé polovině se stala průmyslově vyspělým státem. Dnes je španělská ekonomika založena na masové turistice a průmyslu. Španělsko patří ke státům Evropy s nejrychleji rostoucí ekonomikou, jeho HDP je 1,311 biliónů USD a 28 156 USD na obyvatele, oba dva údaje jsou k roku 2017 (INE.es, 2019). Španělsko je v Evropě druhá země s nejvyšší mírou nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti v zemi stabilně klesá, i tak její hodnota k roku 2018 je více jak 15,2 %. Nejhuře na tom země byla v roce 2013, kdy její míra přesahovala 26 %. Dnes je přes 19 miliónů ekonomicky aktivního obyvatelstva (El portal de estadísticas, 2019).

3.2.1. Zemědělství

Do 60. let minulého století bylo zemědělství hlavní podporou španělské ekonomiky, ale v dnešní době zaměstnává pouhých 5 % aktivního obyvatelstva (Gobierno de España, 2018.). Vliv na zemědělství má nadmořská výška, která je ve Španělsku průměrně okolo 600 m a proto zde najdeme asi 11 % území, které odpovídá optimálním podmínkám vhodné pro pěstování plodin. Dalším ovlivňujícím faktorem je podnebí.

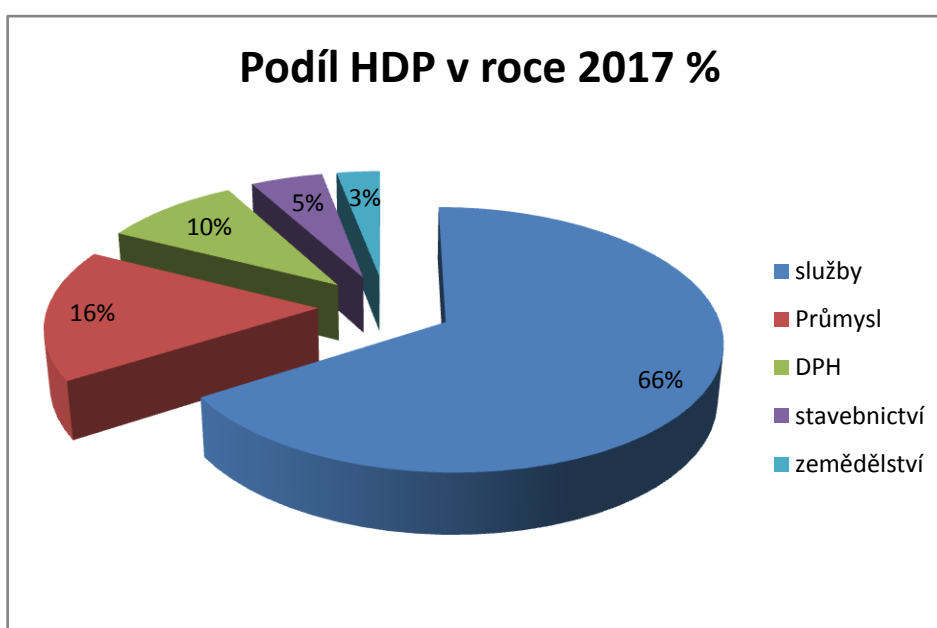
Země je bohatá na počet slunečných a teplých dní, ale také chudá na počet srážek. Negativní vliv má také eroze, především ve středomořských oblastech, kde voda odnáší velké množství půdy (Kašpar, 1997). Na většině obdělávaných ploch se pěstuje pšenice, ječmen, oves, kukuřice, rýže a brambory. Španělsko je exportérem oliv a olivového oleje, citrusů, zeleniny (rajče, paprika, okurka), korku a vinné révy.

Hlavní produkční oblasti vinné révy jsou regiony La Mancha, La Rioja, Andalusie nebo Malaga. Velký význam pro rostlinnou výrobu má zavodňování a to v oblastech kolem řek Tajo, Duero či Guadiana a kolem Středozevního moře. Živočišná výroba se orientuje na sever a západ Španělska, jde o chov dobytka, prasat, ovcí a koz. Důležitý je rybolov, především tresky, sardinky, makrely, ústřice, langusty, sépie, lososy nebo pstruzi (MAPA.es, 2019).

3.2.2. Průmysl

Španělsko má pestré nerostné bohatství. Patří mezi světové producenty rtuti. Bohaté je také na zinek, uran, pyrit, uhlí, soli, síru a kaolin. V přístavech Tarragena, Bilbao a Cartagena se nacházejí ropné rafinerie, ale těží se spíše symbolicky. Pro Španělsko je charakteristický vysoký podíl státu na ekonomice, přesto byly v minulosti privatizovány některé složky průmyslu – energetika, telekomunikace, letecká doprava a také oblasti bankovníctví. Průmysl v zemi dále roste a to především díky rozvoji technologií. Na severu je soustředěn těžký průmysl jako je hutnictví nebo strojírenství a to v oblastech Baskicka, Asturie a Kantábrie. V centrálním Španělsku vede automobilový průmysl s výrobní značkou SEAT. Barcelona je střediskem chemického, textilního a strojírenského (výroba lodí) průmyslu. Po celé zemi je rozptýlen potravinářský průmysl (Mincotur.gob.es, 2019). V grafu 3 můžeme vidět podíl HDP v primárním, sekundárním a terciárním sektoru ve Španělsku.

Graf 3: Podíl HDP ve Španělsku v roce 2017

Zdroj: autor, zpracováno podle IDESCAT, 2019.

4. HISTORIE OD 20. STOLETÍ AŽ PO SOUČASNOST

Do 20. století vstoupilo Španělsko za vlády krále Alfonse XIII. Monarchie byla ekonomicky i sociálně zaostalá, převažovalo zbídačené a negramotné obyvatelstvo, průmysl a infrastruktura byly značně nerozvinuté a armáda byla zastaralá a nevyzbrojená. V zemi probíhali separatistické tendence a všudypřítomná korupce. Země nutně potřebovala reformaci.

Během první světové války bylo Španělsko neutrální a země se začala hospodářsky rozvíjet. Přesto se nepokoje v zemi moc neuklidnily. V roce 1923 se dostal k moci první diktátor, generální kapitán Barcelony, Miguel Primo de Rivera. Ten následně rozpustil parlament, zakázal politické strany, ústavu prohlásil za neplatnou, omezil základní občanská práva, zrušil svobodu tisku a zavedl přísnou cenzuru. Riverovi se podařilo i několik úspěchů – potlačil marocké povstání, separatisty a anarchisty. V roce 1930 dorazila světová hospodářská krize a Rivera ztratil podporu a odjel do exilu. Po pádu diktatury o rok později padla i monarchie a v roce 1931 se Španělsko stává po druhé republikou. Král Alfons XIII. se podporou diktátora natolik zdiskreditoval, že i on sám odchází do exilu (Ubieto, 1995).

Prezidentem se stal Manuel Azaña, který označil za hlavní problémy Španělska zaostalé zemědělství, neakceschopnou armádu, nadměrný vliv církve na život společnosti a regionální separatismus. Všechny tyto faktory chtěl Azaña zreformovat, ale oligarchie byla silně proti. Napětí v zemi rostlo a jeho vrcholem bylo povstání v Asturii, které potlačila cizinecká legie pod vedením generála Francisca Franca.

V červenci roku 1936 začíná občanská válka, která vypukne povstáním španělské vojenské posádky v Mellile proti vládě. Velitelem povstalců je Francisco Franco a i přes všechny snahy republiky odolávat jeho útokům, Franco s podporou Hitlera, Mussoliniho a Salazara v dubnu roku 1939 dobývá Madrid a ukončuje občanskou válku. Válka si vyžádala více jak milión obětí a tvrdě se vryla do paměti španělského národa. Franco očišťoval zemi od „nebezpečných elementů“ mezi které patřili komunisti, anarchisty, ateisté. Nechával popravovat učitele, lékaře, státní úředníky, umělce nebo představitele samosprávy (Chalupa, 2011).

Frankismus (1939 – 1975) je diktátorský fašistický režim Francisca Franca, který začíná v roce 1939 pronásledováním odpůrců režimu. Franco byl absolutní vládce, zastával ty nejvyšší funkce jako je hlava státu, předseda vlády, šéf jediné politické strany (Falanga) a velitel ozbrojených sil. Diktátor zrušil autonomii Katalánska a Baskicka, což mělo za následek vznik teroristické organizace ETA, která se snažila všemi prostředky o nezávislost Baskicka. Během druhé světové války se Franco tvářil, že je neutrální, ale jeho orientace směřovala k Německu a Itálii. Díky tomu nebylo Španělsko přijato do OSN a NATO a dostalo se do politické a ekonomické izolace. Od 50. let se situace začala měnit ve prospěch monarchie, Španělsko bylo v roce 1955 přijato do OSN, stalo se průmyslovým státem a začalo se modernizovat ve všech sférách. V roce 1969 Franco jmenoval svým budoucím nástupcem Juana Carlose I., vnuka posledního krále Alfonse XIII., který usedá na trůn hned po Francově smrti v roce 1975 (Ubieto, 1995).

V zemi je zahájen demokratizační proces, do čela vlády je jmenován velmi schopný Adolfo Suárez, který chce skončit s frankismem. V roce 1977 se více jak po čtyřiceti letech konají svobodné volby. O rok později je schválena nová ústava, která vede ku prospěchu celé společnosti. V roce 1986 vstupuje země do Evropské unie a Španělsku se začíná hospodářsky dařit i přes četné skandály například v podobě korupce. Od 90. let se přízeň voličů několikrát přesouvá z levice na pravici a obráceně. Od 1. ledna 2002 přijalo Španělsko euro a ekonomice se daří zejména díky stavebnímu boomu, který ukončila ekonomická krize v roce 2008. V roce 2011 ve volbách vyhrává opoziční pravice Lidová strana (Partido popular) s předsedou Marianem Rajoyem. Jeho vláda se musí vypořádat s důsledky ekonomické krize. Míra nezaměstnanosti je druhá nejvyšší v Evropě s 27 %. (Chalupa, 2011) Juan Carlos I. ve prospěch svého syna Filipa VI. abdikoval a od roku 2014 má Španělsko nového krále. Od roku 2015 se snaží Katalánsko osamostatnit v čele s katalánským premiérem Carlesem Puigdemontem. O dva roky později Katalánsko uspořádalo referendum, kde se více jak 90 % voličů vyslovilo pro nezávislost.

5. POLITICKÝ SYSTÉM VE ŠPANĚLSKU

Současný politický systém stojí na nové Ústavě z roku 1978. Španělské království je konstituční monarchie s parlamentní formou vlády. Hlavou státu a jejím symbolem jednoty je král, od roku 2014 je to Felipe VI., celým svým jménem Felipe Juan Pablo Alfonso de Todos los Santos de Borbón y de Grecia. Jeho rodiči jsou Juan Carlos I. a Sofie Řecká.

Mezi jeho pravomoci patří: vyhlášovat zákony, velet armádě, jmenovat kandidáta do funkce předsedy vlády a jeho ministry, smí vyhlásit referendum, uděluje milosti, jmenuje velvyslance a zároveň reprezentuje monarchii navenek. Monarchie je dědičná v mužské linii, ale v případě neexistujícího mužského potomka, může na trůn usednout žena.

Hlavním představitelem výkonné moci je vláda, v jejímž čele stojí premiér, který je navržený samotným králem. Předkládá Kongresu poslanců (u nás Poslanecká sněmovna) politický program vlády, kterou hodlá sestavit a žádá Kongres o důvěru. Pro Španělsko je typická silná decentralizace, tedy kromě národního parlamentu existuje ještě dalších 19 autonomních parlamentů, které mají široké pravomoce a jejich rozsah není všude stejný (Bussinesinfo.cz, 2019).

5.1. Parlament

Nejvyšším orgánem zákonodárné moci je dvoukomorový parlament, který se skládá z Kongresu poslanců a ze Senátu. Kongres poslanců (dolní komora) je základním zákonodárným orgánem, má 350 členů a poslanci jsou voleni na 4 roky. Volebními obvody jsou provincie, počet zvolených poslanců se liší podle počtu obyvatel v příslušné provincii. Senát (horní komora) má 259 členů, z toho 208 je voleno přímo a 51 autonomiemi, senátoři jsou voleni na 4 roky. Senát má menší pravomoce a postavení než Kongres. (Bussinesinfo.cz, 2019)

5.2. Politické strany

Každý stát má několik politických stran s různorodými ideologiemi, jinak tomu není ani ve Španělsku, proto bych ráda představila ty nejdůležitější. Poslední volby byly v roce 2016, které vyhrála konzervativní pravicová strana - Lidová strana (Partido Popular, zkratka PP) v čele s Marianem Rajoyem. Jeho vládě byla v květnu 2018

vyslovena nedůvěra, především proti jeho centralistické vládě a jeho místo zaujal Pedro Sánchez Perez-Castejon, který stojí v čele PSOE.

Partido popular byla založena v 70. letech minulého století, ze začátku neměla moc velký úspěch. Populace ji vnímala negativně, zejména díky osobnostem ve straně, které stále zastávali diktátorský režim. Příkladem byl tehdejší předseda strany Manuel Fraga, který býval ministrem při Francově režimu. Strana měla úspěch v letech 1996–2000, kdy vyhrála volby v čele s Josém Marií Aznarem. Aznarův volební výsledek v roce 2004 ovlivnil jeho nešťastný krok, když obvinil baskickou teroristickou organizaci ETA z bombového útoku, který se stal v Madridu, těsně před volbami. Strana nechtěla připsat útok Islámské organizaci, protože se bála, že by to negativně ovlivnilo její šance ve volbách, protože během její vlády Španělsko podporovalo USA během války v Iráku. To přimělo Španělské obyvatelstvo jít k volbám, ve kterých vyhrála PSOE (IHEP, 2011).

Druhá nejvýznamnější politická strana je Španělská socialistická dělnická strana (Partido Socialista Obrero Español, zkratka PSOE). Strana je levicově založená a má úzké vazby se španělskými odbory. Vznikla už v roce 1879 a mezi její voliče patřili lidé z nižší střední třídy. Strana vládla od roku 1982 – 1996 v čele s předsedou Felipem Gonzálezem, její úspěch tkvěl také v tom, že byla silně proti pravici a frankismu. Parlament vedla také v letech 2004 až 2011, s předsedou strany Josém Zapaterem. Zapatera byl opoziční stranou Partido Popular kritizován za vstřícnou imigrační politiku, v roce 2011 prohrál volby a na jeho místo nastoupil Marian Rajoy. Aktuálním lídrem strany je premiér vlády Pedro Sánchez (IHEP, 2011).

Tyto dvě strany od konce 80. let minulého století vládnu španělské politické scéně. Jedna strana vládne a druhá je v opozici. Mezi další politické strany patří například Konvergence a jednota, která je regionální politická strana Katalánska a její ideologie je založena na nacionalismu, konzervatismu a volném trhu. Strana chce prosadit větší autonomii Katalánska.

6. AUTONOMNÍ SPOLEČENSTVÍ

Španělsko se dělí na 17 autonomních oblastí, 50 provincií a 2 autonomní města, jak už bylo dříve zmíněno. Po pádu diktatury Francisca Franca se Španělsko začalo decentralizovat, aby se zabránilo nacionalistickým a separatistickým tendencím. Autonomní společenství mají svůj vlastní parlament, vládu, vlajku nebo také symboly.

Mezi pravomoce centrální vlády v Madridu patří například obrana státu, jeho reprezentace, justice či ekonomika. Samotné autonomie mají pravomoce v oblastech jako je zdravotnictví, vzdělávání, ochrana životního prostředí a tak dále. Autonomie jsou si po formální stránce rovné, ale v samotné Ústavě z roku 1978 se dělí na historické a nehistorické, přičemž ty historické mají výhodu v tom, že mohou kdykoliv vyhlásit regionální volby. Mezi historické regiony patří Katalánsko, Baskicko, Galicie a Andalusie, které do jisté míry dosáhly autonomie ještě před diktaturou Franca a jejich historie sahá až do středověku. Tyto čtyři regiony získaly svoje autonomie prostřednictvím referenda, kdy musela souhlasit absolutní většina jejich obyvatelstva, zatímco ostatní regiony se k nim později přidaly už automaticky.

Všechny regiony musejí spolupracovat s centrální vládou, ctít princip solidarity s ostatními regiony a nezapomínat, že španělský národ je jednotný. V případě kdy nějaká autonomie porušuje ústavní zákony nebo svým chováním ohrožuje zájmy španělského státu, má španělská vláda po předchozím upozornění možnost autonomii zrušit a rozpustit její vládu, podle zákona 155 ve španělské ústavě (LEY ORGÁNICA, 1980).

Španělské autonomní oblasti trpí redistribucí daní, to znamená, že všechny autonomní oblasti pošlou určitou částku (daně) do státní pokladny, centrální vláda tyto daně rozdělí a každému regionu pošle část daní zpátky. To se nelíbí bohatším regionům jako je například Katalánsko, které v podstatě ze svých daní dotuje slabší regiony, mezi něž patří Andalusie, Extremadura nebo Kastillie-La Mancha a další. Tento problém je jedním z více faktorů, který způsobuje nesoulad regionů ve státě a současné separatistické tendence.

7. SEPARATISMUS

Separatismus je prvním problémem, který se pokusím blíže nastínit. Španělsko není jediné, kde se chce část obyvatelstva osamostatnit. V Evropě se tyto tendence objevují také v Belgii, Severním Irsku nebo Moldávii. *Separatismus* je snaha nebo tendence se oddělit, osamostatnit od nějakého území, státu. Tato snaha se týká území, kde převažuje výrazná odlišnost a to náboženská, ekonomická nebo kulturní od zbytku území. Ve Španělsku je toto téma aktuální v Katalánsku, kde v roce 2017 proběhlo referendum za jeho nezávislost, dříve to bylo Baskicko nebo Galicie.

7.1. Katalánsko

Katalánsko leží na severovýchodě Španělska u hranic s Francií a Andorrou. Ve státě pak sousedí s Aragonií a Valencií. Metropolí regionu je Barcelona. V Katalánsku žije kolem 7,5 miliónů lidí. Úředním jazykem je katalánština (catalán) a španělština (español). Katalánsko se dělí na další čtyři regiony a to na Barcelonu, Gironu, Lleidu a Tarragonu. Nejvýznamnějším regionem je Barcelona, kde se nachází většina ekonomického, politického a kulturního života v celé autonomní oblasti. Katalánsko jako ostatní regiony má svoji vlastní vládu a parlament, vlastní jazyk, vlajku, znak, tradice, svátky a kulturu. Katalánská vláda neboli Generalitat de Catalunya spravuje a politicky organizuje celou autonomní oblast a jeho orgány se dále dělí na parlament, výkonnou radu a předsedu vlády. Předsedou vlády je aktuálně Quim Torra, který vystřídal expremiéra Carlese Puigdemonta.

Obrázek 3: Vlajka Katalánska

Zdroj: Depositphotos, 2019

Historie Generalitat sahá až do středověku. Vládla pod Aragonskou korunou, několikrát byla zakázána a později zase obnovena. Autonomii získala oblast s pádem diktátora Prima de Rivery a v roce 1931 vznikla první Katalánská republika. Za vlády diktátora Francisca Franca byly projevy katalánské identity zakázány a k obnově došlo až v roce 1979. Katalánská Generalitat dosáhla jedné z nejvyšší autonomie ve španělském státě, jak už bylo zmíněno, její pravomoce jsou široké. Patří tam oblasti kultury, otázky životního prostředí, bezpečnosti či obchodu. Co se týče dopravy je věc trochu složitější. Centrální vláda má pod kontrolou letiště i přístavy, dokonce i železniční síť. Jediné na čem může Katalánsko profitovat je vybírání mýtného na dálnicích. Katalánsko stejně jako Baskicko má svoji vlastní policii, která se označuje jako Mossos d'Esquadra. Katalánsko má tisíciletou historii, během níž prošlo několika stupni suverenity a dnes tedy patří mezi 17 autonomních společenství (Govern.cat, 2019). Proč tedy usilují o odtržení od Španělska? Jaké důvody je k tomu vedou?

7.1.1. Identita

Katalánsko je zemí s bohatou historií, kulturou, tradicemi a vlastním jazykem. Katalánština patří mezi oficiální jazyky Španělska a je mezinárodně uznávaná, mluví jí asi deset miliónů lidí. Mimo Španělska je možné ji slyšet v Andoře, ve Francii nebo na Sardinii. Na prvním stupni základních škol se učí pouze v katalánštině, španělština je až na druhém stupni jako cizí jazyk, přestože slovní zásoba je shodná více jak 70 %. Jazyk společně s vlajkou patří mezi největší symboly Katalánska. Katalánci mají svoje vlastní zvyky a tradice, které slaví jenom oni, proto je pro ně tak důležité, tyto svátky dodržovat a oslavovat. Některé z nich, jako jsou živé věže (castells) během slavnosti Concurs de Castells v Tarragoně, se zapsaly do seznamu nehmotných památek UNESCO. Mezi důležité svátky patří Festival Patum de Berga nebo La Diada Nacional de Catalunya – Národní den Katalánska (Generalitat de Catalunya, 2019).

Existuje katalánská ideologie (catalanismo), která vznikla na ochranu Katalánska a snaží se ochránit katalánské hodnoty, jako jsou kultura, tradice a jazyk. Její vznik se datuje do 19. století. V roce 2005 podala Katalánská vláda ke schválení nový autonomní statut španělské vládě, kde byly rozšířeny pravomoce autonomie a hlavně prohlášení, že obyvatelé Katalánska jsou národ. O rok později byl návrh schválen a na dalších pár let byla situace kolem nezávislosti uklidněna. Vše se změnilo

v roce 2010, kdy španělský Ústavní soud označil autonomní statut protiústavní a část návrhu byl zrušen, což vyvolalo několika denní demonstrace. Katalánci se jako Španělé necítí, tvrdě se proti nim vyhraňují. Nejlépe to vystihnou slova Katalánce: „Katalánцем se cítím od té doby, co mám volební právo. Od té doby jsem přesvědčen, že Katalánci mají mít svůj vlastní stát, protože by se nám v něm žilo lépe. Žili bychom v klidnější a demokratičtější zemi, kde by naše katalánská kultura byla respektovaná a chráněná. Náš jazyk bude oficiální a budeme mít vlastní hlas v Evropě a v mezinárodních organizacích. Osamostatněním Katalánska skončí fiskální nespravedlnost, které čelíme.“ (Euroskop, 2012) Katalánsko se cítí jako stát ve státě. I přes mnoho pravomocí, které autonomní oblast Katalánska má oproti ostatním regionům, identita není jediným problémem, kvůli kterému autonomie žádá nezávislost. (Generalitat de Catalunya, 2019)

7.1.2. Ekonomika

Katalánsko má jednu z nejvyspělejších ekonomik v Evropě. Katalánie není bohatá na nerostné suroviny, ani nemá nikterak velké množství půdy pro zemědělství. V minulosti zde byl rozvinut průmysl a od minulého století region profituje z poskytnutých služeb a to především z turismu. To se ukazuje na HDP, kde služby zaujímají největší podíl. Turisté z celého světa jezdí do slunečných letovisek na pobřeží, za bohatou kulturou, kterou zde zanechali slavní umělci, jako byl Antonio Gaudí nebo Salvador Dalí. Také se zde nachází hlavní průmyslové centrum celého Iberského poloostrova.

Katalánsko je rozvinutým průmyslovým regionem, dříve se zde dařilo textilnímu průmyslu, ale i dnes region produkuje čtvrtinu textilu celého Španělska. Dnes jde především o chemický, farmaceutický a potravinářský průmysl. Barcelona představuje 25 % celkové zaměstnanosti v průmyslovém odvětví v celém státě a také je sídlem pro výrobu IT. Terciární sektor je v Katalánsku dominantní, jeho podíl na HDP je 66 %. Kromě turismu své místo má i bankovníctví. (IDESCAT, 2019)

Ukazatelem silné katalánské ekonomiky je hrubý domácí produkt. Jeho HDP činí 223 139 miliónů EUR (2017), díky tomu je Katalánsko na prvním místě v celém Španělsku. Co se týče HDP na obyvatele, který je dobrým ukazatelem kvality života, činí 29 936 EUR (2017). Ve srovnání s celým Španělskem, které má HDP na obyvatele „pouze“ 25 800 EUR (2017), obyvatelé Katalánska mají vysokou životní úroveň,

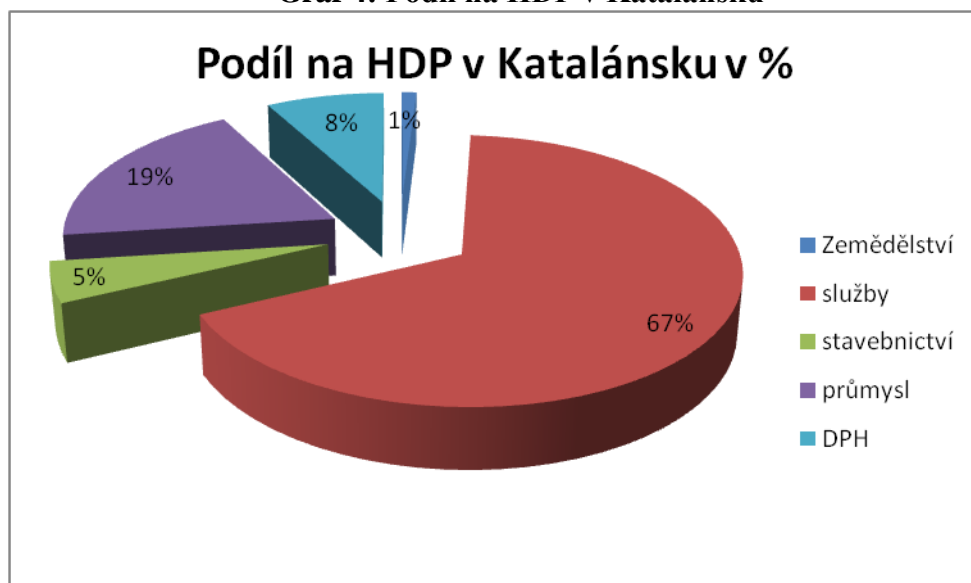
zaujímají čtvrté místo v žebříčku HDP na obyvatele autonomních oblastí. (Datosmacro.com, 2017) Z následující tabulky a grafu můžeme vyčíst, že katalánské HDP stále výrazně roste a zároveň kolik HDP tvoří primární, sekundární a terciární sektor.

Tabulka 1: Vývoj HDP v Katalánské od roku 2014 – 2018 v miliónech eur

	2014	2015	2016	2017	2018
HDP	206,668	215,726	224,687	234,680	242,313
Zemědělství	1,916	1,850	1,944	2,319	2,196
Průmysl	39,021	41,670	43,101	45,202	45,899
Stavebnictví	9,054	9,492	10,283	11,163	11,863
Služby	140,617	145,377	151,134	156,545	161,755
DPH	16,060	17,337	18,225	19,452	20,611

Zdroj: IDESCAT, 2019.

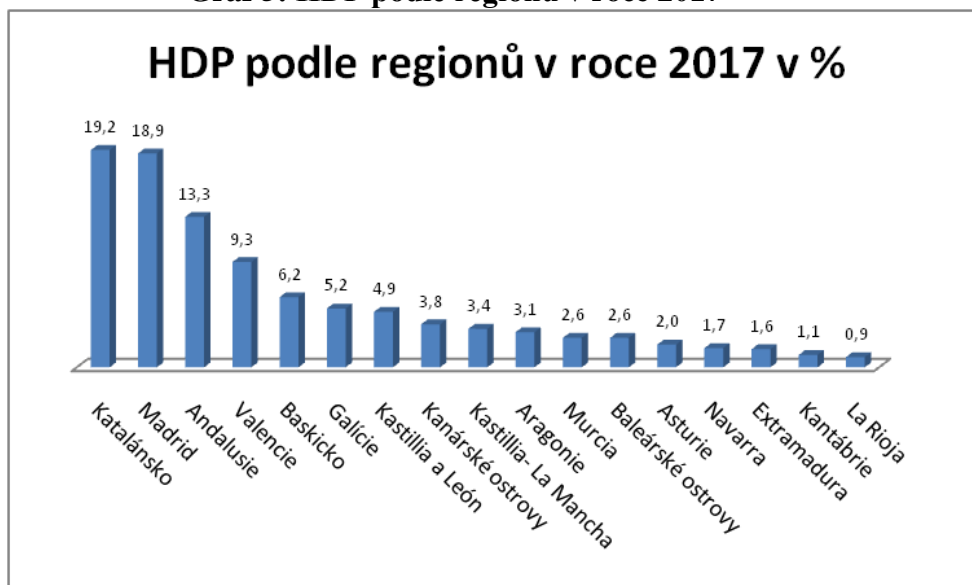
Graf 4: Podíl na HDP v Katalánsku

Zdroj: atutor, zpracováno podle dat IDESCAT, 2019.

Podle grafů číslo 5 a 6 je očividné, že Katalánsko je bohatý región. Španělsko mimo jiné trápí vysoká míra nezaměstnanosti, která dosahuje 15,2 %. V Katalánsku je míra nezaměstnanosti nižší a dosahuje 11,8 %. Situace po hospodářské krizi je výrazně lepší než v roce 2013, kdy míra nezaměstnanosti byla více jak 26 %. I přesto je míra nezaměstnanosti ve Španělsku vyšší než evropský průměr, který je kolem 8 %. Dalším problémem je zadlužení, kterým Španělsko trpí. Jeho dluh dosahuje 98 % HDP, přičemž u Katalánska se dluh zvýšil na necelých 35 % HDP z původních 10 % HDP, kterých dosahovalo před hospodářskou krizí. I přes všechny nepříznivé ukazatele se v Katalánsku jeho prosperující ekonomika stala hlavním důvodem pro katalánský separatismus. (Datosmacro.com, 2019)

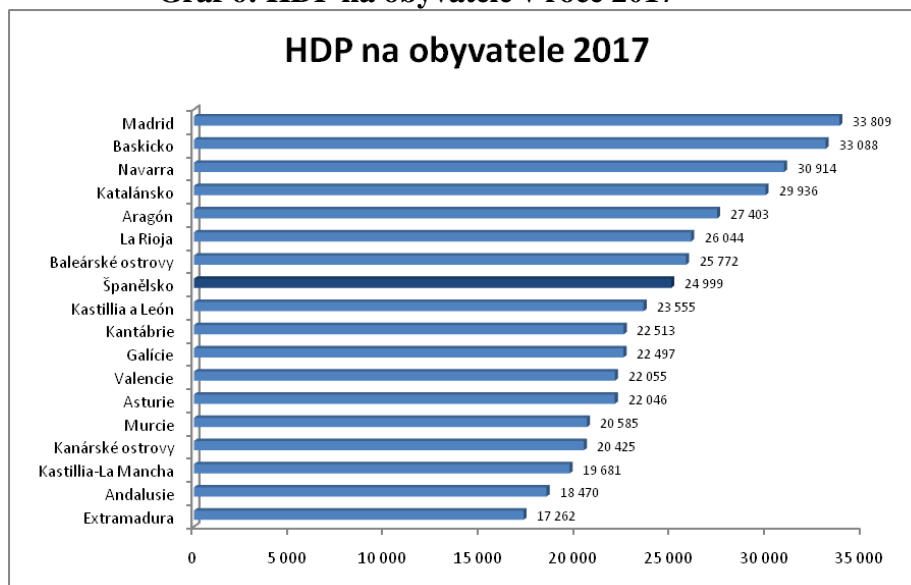
Graf 5: HDP podle regionů v roce 2017

Zdroj: autor, zpracováno podle dat IDESCAT, 2019.

Graf 6: HDP na obyvatele v roce 2017

Zdroj: autor, zpracováno podle dat IDESCAT, 2019.

Katalánsko včetně jejího obyvatelstva je přesvědčeno, že jsou nejvíce zasaženi fiskální nespravedlností, a že doplácí na chudší regiony Španělska. Madridu odvádí příliš velké množství daní, ale bez zpátečního odpovídajícího podílu ve formě vládních investic. Autonomní oblasti posílají svoje výnosy centrální vládě v Madridu, která je přerozdělí a zvýhodní ty nejchudší regiony.

Do Katalánska se vrátí 12 % celoročního HDP, přesto že Katalánci tvoří 18 % populace a zároveň tvoří téměř 20 % HDP celé země. Podle katalánské vlády posílá do Madridu každý rok průměrně o 16 miliard € více, než se jim vrací zpátky. Katalánsko se snažilo s centrální vládou domluvit na podobném daňovém režimu, jako má Baskicko nebo Navarra, které mají svůj daňový systém a centrální vládě odvádějí minimum daní na úhradu národních výdajů, jakými jsou například výdaje na infrastrukturu. Toto řešení centrální vláda odmítá, protože si je dobře vědoma vyspělosti katalánské ekonomiky, kdyby toto privilegium dostalo Katalánsko, mohla by celá země zbankrotovat (ČT24, 2017), (FINMAG.CZ, 2017). Fiskální redistribuci znázorňuje tabulka 2.

Tabulka č. 2: Pořadí španělských regionů podle fiskálních zdrojů (2009)

Autonomní společenství	FISKÁLNÍ ZDROJE		FISKÁLNÍ ZDROJE PO REDISTRIBUCI	
	Pořadí	Index na obyvatele	Pořadí	Index na obyvatele
Madrid	1	137	8	102
Baleárské ostrovy	2	122	11	99
Katalánsko	3	119	9	102
<u>Kantábie</u>	4	113	1	118
<u>Aragón</u>	5	113	5	110
Asturie	6	103	6	109
<u>La Rioja</u>	7	102	2	111
<u>Kastillie a León</u>	8	99	10	112
Valencie	9	93	13	93
<u>Galicie</u>	10	88	7	107
<u>Kastillie-La Mancha</u>	11	85	10	102
<u>Murcie</u>	12	84	12	94
Andalusie	13	80	14	92
<u>Extramadura</u>	14	74	3	112
Kanárské ostrovy	15	46	15	87

Zdroj: LSE, 2012.

Katalánský separatismus není žádným fenoménem 21. století. Autonomie bojovala za nezávislost už kdysi dávno, pro nás je důležité 20. století, které bylo zmíněno už v kapitole o Katalánsku. Po pádu frankismu a obnovení autonomního statutu Katalánska v roce 1979 bylo obyvatelstvo rádo za nově vzniklou demokracii a touha po nezávislosti nebyla nikterak veliká. Celou situaci změnilo již zmíněné rozhodnutí Ústavního soudu v roce 2010, kdy došlo k částečnému zrušení nového autonomního statutu z roku 2006.

Katalánsko přišlo o privilegium, jakým bylo označení Katalánců jako národ, což hrdí Katalánci vnímali jako něco velmi negativního a něco, co ohrožuje jejich vlastní identitu. Vyvrcholením začátku aktivního separatismu v podobě referenda o nezávislosti v roce 2014 a 2017, o kterých bude později řeč, bych označila rok 2012. V tomto roce vyšlo více jak milión obyvatel Katalánska do ulic, aby demonstrovali za nezávislost Katalánska (LA VANGUARDIA, 2012). Tehdejší katalánský premiér Artur Mas předložil centrální vládě ekonomický návrh, který obsahoval stejná daňová privilegia, jako má Baskicko nebo Navarra. Masova vláda si dobře uvědomovala, že během hospodářské krize pro Katalánsko fiskální redistribuce není výhodná, ale španělský premiér Mariano Rajoy celý návrh razantně odmítl (El País, 2014).

7.1.3. Referendum o nezávislosti Katalánska 2014

V listopadu v roce 2014 se konalo katalánské referendum sebeurčení, které vyhlásil katalánský premiér Artur Mas. Španělská vláda včele s premiérem Marianem Rajoyem označila referendum za neplatné, protože vyhlásit referendum může pouze španělská vláda a navíc je to neslučitelné s ústavou. Katalánsko nemá právo samo rozhodovat o věcech, které se týkají celé země. Katalánská vláda vyhlásila zákon o nezávazném hlasování, na což Španělská vláda okamžitě odpověděla suspendací referenda. Ani tento krok Katalánsko nezastavilo, místo konání referenda se konalo nezávislé hlasování o nezávislosti.

Voliči měli odpovídat na dvě otázky. První z nich byla, zda chtějí, aby se Katalánsko stalo státem a druhá, pokud chtějí, tak zda tento stát má být nezávislý. K volbám přišlo více jak 2 300 000 voličů, z toho 80% hlasujících se vyslovilo pro nezávislý stát. Je důležité zmínit, že počet voličů, který hodil hlas do urny, nedosahoval ani 30 % Katalánců. Zbýlých 70 %, něco málo přes 5 miliónů obyvatel se referenda neúčastnilo. Několik dní po volbách Mariano Rajoy komentuje referendum jako nedemokratické hlasování, akt politické propagandy a jako zbytečnou frašku. Toto nezávazné referendum přitáhlo pozornost nejen celosvětových médií, ale také politiků a široké veřejnosti. (The Guardian, 2014), (CataloniaVotes, 2017)

7.1.4. Regionální volby 2015

V roce 2015 se konaly předčasné regionální volby do katalánského parlamentu, které vyhlásil Artur Mas. Většinu hlasů 62 křesel z možných 135 obsadily dvě největší politické strany, které chtějí nezávislost a utvořily koalici. První je Konvergence a jednota (CiU) a druhá je Republikánská levice Katalánska (ERC). Dalších deset křesel získali politici z levicové Kandidátky lidové jednoty (CUP), kteří také podporují nezávislost. Volby měly rekordní účast, hlasovalo více jak 77 % voličů, strany usilující o nezávislost získaly dohromady přes 47 % hlasů. To znamenalo pro separatisty velké vítězství, protože tyto volby lze brát jako hlas lidu. Politické strany podporující nezávislost vytvořily deklaraci o zahájení procesu vytvoření nezávislého státu, který katalánský parlament přijal na konci roku 2015. Podle deklarace by měl katalánský parlament vytvořit novou ústavu. Tento krok považuje centrální vláda za nezákonný, ale zastánci nezávislosti vyhlásili, že se budou řídit pouze normami a zákony vycházející z katalánské ústavy. Deklarace byla centrální vládou předložena před

Ústavní soud a označena za protiústavní. Ústavní soud (dále jen ÚS) deklaraci zrušil a varoval katalánský parlament, že pokud budou nerespektovat rozhodnutí ÚS, budou trestně stíháni. Artur Mas je trestně stíháný za uspořádání referenda v roce 2014, které ÚS označil za nezákonné. V roce 2016 se novým katalánským premiérem a prezidentem Generalitat stává Carles Puigdemont (Eurozpravy.cz, 2015).

7.1.5. Referendum za nezávislost 2017

Již zmíněná koalice mezi CiU a ERC svým voličům v roce 2015 slíbila referendum v roce 2017. Katalánský premiér Carles Puigdemont v červnu určil datum voleb na 1. října téhož roku. Začátkem září katalánský parlament schválil zákon o referendu, který uvede referendum v platnost, aniž by byla vyžadována minimální účast, stačí pouze většinový souhlas. Mariano Rajoy v čele španělské vlády společně s Ústavním soudem označili toto referendum za neplatné a nezákonné. Premiér Rajoy dokonce prohlásil, že udělá všechno proto, aby referendu zabránil. Katalánská vláda ignorovala rozhodnutí Ústavního soudu ve prospěch lidového hlasování.

Policie v den voleb obsadila volební místnosti a zabavila hlasovací lístky společně s urnami. Na voliče, kteří chtěli 1. října hlasovat, policie použila značného násilí, aby jim v tom zabránila. Bylo zraněno téměř 900 lidí. Za tento krok byla španělská vláda celosvětově kritizována a nepochopena. Nakonec volilo 43 % oprávněných voličů (přes 2 milióny lidí), z toho 92 % hlasovalo ve prospěch katalánské nezávislosti. Podle katalánské vlády více jak 700 000 lidí nemohlo volit kvůli uzavřeným volebním místnostem (MOR.BO, 2017).

Druhý den se k celé situaci vyjádřil španělský král Felipe VI., který kritizoval samotné lídry katalánské nezávislosti, referendum označil za porušení ústavy a jako projev neloajality. Španělská vláda po Katalánsku žádala rozhodnutí o tom, zda byla vyhlášena nezávislost a také, aby Puigdemont obnovil stav, který by neodporoval ústavě. Pokud to neudělá, převezme Madrid vládu nad autonomií, podle zákona 155 v ústavě. Během několika dní se v centru Barcelony konaly demonstrace za nezávislost Katalánska a za propuštění Jordiho Sáncheze, vůdce Katalánského shromáždění za nezávislost, na kterého byla uvalena vazba. Dne 27. října katalánský parlament hlasoval o vyhlášení Katalánské republiky, 70 poslanců ze 135 vyjádřilo souhlas (Echo24.cz, 2017).

Španělská vláda okamžitě převzala přímou správu nad Katalánkem, propustila premiéra Puidgemonta a celou jeho vládu, včetně prezidenta místní policie a vyhlásila předčasné regionální volby na 21. prosince 2017. Do centra Barcelony vyšlo přes milion lidí protestovat proti rozhodnutí španělské vlády. Na konci října byli členové katalánské vlády obviněni ze vzpoury a hrozilo jim až 25 let vězení. Puidgemont s několika dalšími ministry odjel do Belgie, začátkem listopadu na ně byl vydán zatykač. Mezitím bylo uvězněno několik dalších katalánských politiků podporujících nezávislost (MOR.BO, 2017).

V předčasných volbách znovu zvítězily dvě největší separatistické strany a jako svého lídra si znovu zvolily Carlese Puidgemonta. Ten se volby parlamentu nemohl zúčastnit osobně, protože mu stále hrozilo zatčení. Proto nakonec sám Puidgemont svoji kandidaturu stáhl. Dalšími kandidáty separatistů na místo katalánského premiéra byli Jordi Sánchez nebo Jordi Turull, kteří kvůli trestnímu stíhání nemohli stát v čele katalánské vlády. Premiérem Katalánska se 14. května 2018 stal Quim Torra a správa autonomie byla vrácena zpátky do rukou Katalánska. Quim Torra je separatistický politik, jehož cíl je stejný jako jeho předchůdce Puidgemonta a to vést Katalánsko k nezávislosti. V létě 2017 byla vládě Mariana Rajoye vyslovena nedůvěra kvůli přibývajícím korupčním skandálům. Jeho nástupcem je opoziční člen PSOE, Pedro Sánchez (Hospodářské noviny, 2017).

Kdyby se Kataláncům podařila vyhlásit nezávislost a Katalánsko by se stalo republikou, mělo by to pro ně jisté výhody i nevýhody. Největší výhoda by byla ta ekonomická, přičemž Španělsko by přišlo bezmála o 20 % HDP a nezaměstnanost by se mohla zdvojnásobit. Katalánsko by nebylo členem Evropské unie a muselo by žádat o přijetí, se kterým musí souhlasit všichni členové unie, včetně Španělska. Nebylo by členem Eurozóny a tím pádem by nemohlo spolupracovat s Evropskou centrální bankou, zboží by bylo zatížené clem.

Španělsko by mimo jiné přišlo o nejlepší prosperující region, nejdůležitější přístav ve Středozemním moři – Barcelonu nebo letiště El Prat, které v loňském roce odbavilo více než 44 milionů cestujících. Katalánsko přispívá velkou částkou na státní dluh, něco kolem 60 milionů dolarů. A v neposlední řadě by přišlo o turisticky nejnavštěvovanější region v celém Španělsku (BBC.com, 2017).

Rok 2017 je označován za Katalánskou krizi. Je zřejmé, že kdyby španělská vláda dovolila Katalánsku osamostatnit se, byla by to pro Španělsko velká ekonomická rána a není jasné, kdy a jestli vůbec by se z toho Španělsko oklepalo. Na druhou stranu daňový systém, který ve Španělsku funguje, by potřeboval zreformovat, aby nevznikaly takové fiskální nerovnosti a regiony netěžily z bohatství těch druhých. Uvidíme, jak se bude situace vyvíjet v následujících letech.

7.2. Baskicko

Baskicko leží na severu Španělska a sousedí na východě s Navarrou, na jihu s Riojou, na západě s Kantabrií, s Kastillií a Leónem a sdílí hranici s Francií. Hlavním městem této provincie je Vitoria-Gasteiz. Dále se Baskicko dělí na tři hlavní provincie: Álava (hl. město Vitoria-Gasteiz), Vizcaya (hl. město Bilbao) a Guipúzcoa (hl. město Donostia-San Sebastian).

Baskicko stejně jako ostatní regiony, získalo svůj autonomní statut z roku 1979. Také Baskicko má svůj vlastní jazyk, znak, vlajku, parlament, policii, školství nebo zdravotnictví. V el País Vasco se mluví Euskerou, česky baskičtinou. Euskera je jedním z oficiálních jazyků Španělska, celosvětově uznávaná, stejně jako v případě Katalánštiny. Baskičtina je jazykem, kterým se vyučuje ve školách, používá se na úřadech nebo ve vysílání televize. Baskové se svým jazykem a kulturou odlišují od Španělska a necítí se jako Španělové.

K baskické národnosti se hlásí přes dva miliony lidí, žijí převážně na území Francie a Španělska. Baskové se liší nejen jazykem, ale také svým původem. Patří k prapůvodním obyvatelům Pyrenejského poloostrova, ještě před příchodem Římanů. Začátkem XIII. století přísahali baskičtí šlechtici věrnost Kastilské koruně a díky tomu byla zachována jejich práva a instituce. Výhodou bylo, že jejich území bylo osvobozeno od výběru daní a to po dobu několika staletí, během níž si Baskové vytvořili svůj vlastní daňový systém. Změna přišla až v roce 1876, kdy nově vzniklý liberální stát zrušil Baskům toto privilegium a nahradil ho ústavní hospodářskou dohodou, která platí dodnes (Chalupa, 2011).

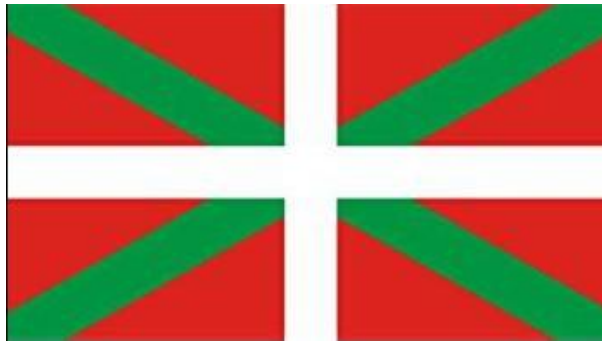
Baskové vybírají svoje vlastní daně a do Madridu odvádějí jen určitou část, za služby, které Madrid provádí celostátně. Patří sem zahraniční reprezentace státu, výdaje za armádu nebo infrastrukturu.

(Pro představu v roce 2017 vybralo Baskicko na daních více jak 13 miliard € a do Madridu odvedlo „pouze“ 800 miliónů €. (IDNES.cz, 2017)) Zlé časy přišly s vládou generála Francisca Franca, který se snažil sjednotit celou zemi jako jeden národ, zrušil dosavadní autonomie a zakázal baskičtinu.

Baskům se mstil i za to, že ho nepodpořili v občanské válce, během které se dostal k moci. Na základě odporu k frankismu, vznikla v roce 1959 baskická separatistická skupina ETA (Euskadi Ta Askatasuna, česky Baskicko a jeho svoboda). Tato často označovaná skupina jako teroristická organizace od 60. let 20. století bojovala za nezávislost Baskicka na Španělském království. Ze začátku se věnovala propagandě a rozšiřování baskičtiny, později se snažila o získání práv na vznik samostatného státu. Cílem organizace bylo získání nezávislosti, určení Basků jako jediných, kteří mají právo o sobě rozhodovat nebo žádali amnestii všech vězeňských vězňů v exilu. První ozbrojený konflikt se datuje ke konci 60. let minulého století, kdy při přestřelce s policií umřel člen organizace, což vyústilo k vysoké nenávisti vůči frankistickému policejnímu sboru, který se do budoucna stal hlavním terčem útoků. Nejznámějším útokem byl atentát na nástupce Franca, generála Luise Carrera Blanca v roce 1973. Organizace uskutečnila několik teroristických útoků a vyžádala si nad 800 obětí. V roce 2014 oficiálně ukončila činnost (Chalupa, 2011), (Strmiska, 2001).

Podle předsedy baskické vlády Íñiga Urkulla baskický separatismus není aktuální. Dokonce přiznává, že i přes všechny problémy, které je v minulosti potkaly, se jim daří nejlépe v celé své historii. S Katalánskem je pojí společný důraz na své identity, ale je zřejmé, že díky výhodnému daňovému systému, které Baskicko má, nemá zájem stát se nezávislým státem. Dá se říci, že Baskicko je formálně součástí Španělska, ale do jisté míry funguje jako stát ve státě (IDNES.cz, 2017).

Obrázek 4: Vlajka Baskicka

Zdroj: Pescasub.es, 2019

7.3. Galicie

Galicie leží na severozápadě Španělska a sousedí na severovýchodě s Asturií, na jihovýchodě s Leónem a na západě s Portugalskem. V Galicii žije skoro tři milióny obyvatel, kteří obývají čtyři provincie: La Coruña, Lugo, Ourense a Pontevedra. Hlavním městem je Santiago de Compostela, které je významným poutním místem a láká davy turistů z celého světa.

Galicie patří k *historickým* regionům, které dosahovaly určité míry autonomie ještě před diktaturou Franca, přesto v porovnání s Katalánskem nebo Baskickem neprojevuje takové separatistické tendence. Galicie má jako první jazyk galicijštinu, které je podobná portugalštině. Mimo jazyka má svůj vlastní parlament, vládu či vlajku. V případě Galicie bych to neoznačila jako separatismus, ale jako nacionalistické požadavky. Hlavní důraz je kladen na jazyk a na jejich keltský původ. V 80. letech minulého století se politická strana Galicijský nacionalistický blok (Bloque Nacionalista Galego, zkratka BNG) inspirovala od Baskicka a chtěla bojovat za nezávislost. Z voleb vyšlo najevo, že obyvatelé Galicii o nezávislost nestojí a strana musela svoje snahy odložit.

Cílem BNG bylo uznání Galicie jako národa nebo větší fiskální autonomie. V roce 2005 se objevila REGA, Resistência Galega termín, který se používá pro separatistické organizace, které provedli několik bombových útoků na španělské úřady, španělskou armádu během ropné havárie Prestige v roce 2002. Ta je považována za nejhorší ekologickou katastrofu celého Pyrenejského poloostrova. Od roku 2014 je REGA prohlášena za teroristickou organizaci a může být trestně stíhána (El País, 2014), (Eldiario.es, 2014).

Obrázek 5: Vlajka Galicie

Zdroj: imazu.es, 2019

Obrázek 6: Santiago de Compostela

Zdroj: autor

8. EKONOMICKÁ KRIZE

V následujících několika kapitolách se pokusím objasnit vznik a příčiny ekonomické krize, shrnout ekonomickou situaci ve Španělsku před ekonomickou krizí a jaký vliv měla na španělskou ekonomiku a jaké problémy to Španělsku přineslo.

8.1. Globální hospodářské krize

Celosvětová ekonomická krize začala v roce 2007. Její začátek odstartovala hypoteční krize, která vypukla v USA už na konci roku 2006. Úrokové sazby v USA se začaly neúnosně zvyšovat z 1 % na 5 %, nesplacené půjčky se začaly zvyšovat a lidé nestíhali splácet. Čím více klesala cena úroků, tím více domácností se zadlužovalo. K zadlužení také vedl fakt, že mzdy se nezvyšovaly a spotřeba domácností byla větší než její příjmy.

Ve snaze udržet si životní úroveň na kterou bylo obyvatelstvo USA zvyklé, zadlužení rostlo. Nízkých hypotečních úvěrů využili také investoři z celého světa, kteří nakupovali nemovitosti dá se říci bez rozmyslu. Více jak 40 % zakoupených nemovitostí nesloužilo primárně k bydlení. Později se úroková sazba zvedla a měsíční splátky byly kolikrát vyšší než měsíční plat zadluženého, což vedlo k masovému prodávání nemovitostí, které mělo za následek snížení její ceny. Ceny nemovitostí klesly o 20 % a výnos za prodej nemovitosti by nepokryl hodnotu hypotečního úvěru. Zadluženost domácností začala dopadat na banky, kterým se nevracely peníze z hypotečních úvěrů, což se negativně podepsalo na jejich kapitálu. Tento problém také snižoval cenu akcií v bankách a ty musely rozprodávat svoje aktiva, akcie i komodity, aby získaly nějakou hotovost. Problém s nesplacenými úvěry postihl více bank najednou a situace se musela začít řešit (Peak.cz, 2019).

Finanční instituce používali k financování hypotečních úvěrů postupové cenné papíry, které byly ohodnoceny ratingem. Investování do postupových cenných papírů se stalo trendem od roku 2000, kdy tuto možnost využilo velké množství amerických i evropských bank, finančních institucí nebo pojišťoven. Hodnota cenných papírů klesala a banky musely být zachráněny jinými bankami či institucemi. Některé hypoteční agentury v USA musely být zestátněny, ze soukromých dluhů se najednou staly dluhy veřejné, což mělo za následek vyšší zadluženost celé země. Do potíží se dostala i čtvrtá největší investiční banka Lehman Brothers, která musela vyhlásit

bankrot. Velkou ztrátou utrpěly burzy po celém světě, které se v mnoha případech dostaly až na své minimum. V září 2008 se finanční krize dostala do Evropy, kdy vlády několika zemí jako je Velká Británie, Francie, Benelux, Island nebo Německo musely zachránit své banky stejným způsobem jako USA, zestátněním. Centrální banky tiskly peníze a pumpovaly je do bank, finančních institucí, pojišťoven, aby je zachránily před bankrotem. Ekonomika téměř celého světa se ocitla v recesi, v situaci kdy HDP kleslo na více jak dvě čtvrtletí v roce (The Guardian, 2011).

Další příčinou hospodářské krize byla vysoká cena ropy, která stoupla v roce 2008 a s ní se začala zvyšovat také inflace. Celé to začalo jako problém amerického finančního trhu a skončilo to jako světová krize, která postihla milióny lidí. Finanční krize měla za následek zvýšení nezaměstnanosti, růst cenové hladiny i přesto, že výše platů stagnovala, vznikly ještě hlubší majetkové nerovnosti, než které byly před krizí nebo se celosvětově snížilo HDP (Echo24.cz, 2018).

8.2. Španělská ekonomika před krizí

Během vlády diktátora Franca procházelo Španělsko od konce občanské války (1939) až do roku 1950 velkou hospodářskou krizí. Ta měla za následek zhoršení podmínek života občanů, nárůst bídy, černého trhu a značná regrese blahobytu obyvatelstva. Poklesla výroba, byl velký nedostatek zboží na trhu a došlo k přerušení procesu modernizace. Španělsko také trpělo ekonomickou a politickou izolací kvůli frankismu.

Po smrti Franca se ekonomická situace ve Španělsku začala měnit k lepšímu. Došlo k otevření hranic, hospodářství se začalo znovu modernizovat, politický režim přešel z diktatury na demokracii, společnost se začala transformovat, Španělsko se snažilo integrovat k západní Evropě (Chalupa, 2011). V roce 1962 poprvé Španělsko žádalo o přijetí do Evropského hospodářského společenství (EHS), které bylo zamítnuto ze dvou důvodů. Prvním z nich byla silná averze vůči Francovi a jeho režimu, druhým důvodem bylo vetování žádosti Francií z důvodu silné agrární konkurence, které by Španělsko pro Francii představovalo. Přesto EHS se Španělskem uzavřelo Preferenční dohodu, která představovala snížení cla u zahraničního obchodu. Francie bojkotovala přijetí Španělska do EHS až do roku 1981, to se změnilo díky politické změně, ke které

ve Francii došlo. Nakonec bylo Španělsko 12. června 1986 přijato. Po přijetí se ukázalo, že španělská ekonomika není zcela tak vyspělá jako u ostatních členů společenství, dominovalo zemědělství a v průmyslu ocelářství, které v té době už bylo na ústupu. Vstup do EHS představoval pro Španělsko především rozvoj zahraničního obchodu, zrušení cla, nával zahraničních investorů a příliv nového kapitálu, došlo ke zvyšování veřejných výdajů v podobě investování do školství, zdravotnictví, veřejných služeb nebo výstavbě infrastruktury, díky snadnému získání evropských dotací. (Agris.cz, 2003) Dalším významným mezníkem je od roku 1979, Evropský měnový systém (EMS), který členy EHS připravoval na používání společné měny, prostřednictvím měnové unie (1989).

EMS zajišťoval členům měnovou stabilitu. Španělská centrální banka provedla analýzu, ze které vyšla pozitiva i negativy přijetí společné měny. Mezi pozitiva patří: krok k větší evropské integraci, měna velkého finančního trhu zahrnující nejvíce obyvatel na světě, srovnatelnost cen s ostatními státy, snížení transakčních poplatků nebo zjednodušená zahraniční platba v €. Mezi negativa patří: náklady spojené s adaptací na novou měnu či ztráta vlivu na monetární politiku. (Euroskop.cz, 2019)

V roce 1991 byla dohodnuta tzv. Maastrichtská kritéria konvergence, které musí splnit každý stát, který chce vstoupit do Evropské měnové unie a používat euro. Prvním kritériem je cenová stabilita, průměrná roční inflace nesmí překročit 1,5 p.b. Dalšími kritérii je stabilita devizového kurzu, konvergence dlouhodobých úrokových sazeb, podíl veřejného dluhu nesmí přesahovat více jak 60 % HDP a podíl deficitu na státním rozpočtu na HDP musí být méně než 3 %. Po splnění těchto kritérií mohou členské státy vstoupit do 3. fáze EMU čímž je zavedení eura.

V roce 1999 Španělsko vyměnilo svoji měnu peseta za euro, zatím pouze v bezhotovostním stavu. V roce 2002 došlo i k výměně hotovosti a tento rok je označován za oficiální přijetí eura a vznik Eurozóny (ČNB.cz, 2019). Španělsku se přijetím eura začalo ekonomicky velmi dařit a země hospodářsky rostla. Díky společné měně se usnadnil pohyb zahraničního kapitálu, který příznivě ovlivnil zavedené reformy tehdejšího premiéra Josého Maríi Aznara (1996- 2004). Reformy se týkaly privatizace státních podniků, snahy o rozpočtovou konsolidaci, fiskální decentralizaci, sociální a daňové reformy a reforma zdravotnictví. Tyto reformy vedly ke snížení veřejných výdajů. Nezaměstnanost od devadesátých let klesla z 20 % na pouhých 8,3 %.

Vliv na snížení nezaměstnanosti měla zvýšená ekonomická aktivita žen, kdy prudce klesla míra porodnosti, v té době pouze na 1,2. Na konci devadesátých let HDP dosahovalo necelých 600 miliard €, během několika pár let se výše HDP zvýšila o skoro dvojnásobek na 1 116 225 miliard € k roku 2008. Veřejný dluh v devadesátých letech představoval více jak 60 % HDP, v roce 2007 klesl na 36 % HDP a státní rozpočet vycházel několik let v kladných číslech. Přijetí eura mělo také za následek snižování úrokové sazby, což zapříčinilo boom ve stavebním sektoru (Datosmacro.com, 2019). Španělská ekonomika v té době byla jednou z nejvíce rostoucích ekonomik na světě, bohužel pro Španělsko nic netrvá věčně.

8.3. Dopad krize na španělskou ekonomiku

Jak vyplývá z předešlé kapitoly, španělská ekonomika po vstupu do EHS rostla vysokou rychlostí. HDP se meziročně zvyšovalo o několik desítek procent, především díky zvyšování veřejných výdajů, rozsáhlých investic hlavně ve stavebním sektoru či růstu zaměstnanosti. I přes značné pozitiva společné měny, které jsme si zmínili v předešlé kapitole, se postupem času ukázaly značné rozdíly mezi jednotlivými ekonomikami. Španělská ekonomika oproti jiným ekonomikám musela čelit setrvalým rozdílům v míře inflace, vysokému obchodnímu deficitu, splasknutí realitní bubliny nebo problém s konkurenceschopností domácích výrobců na zahraničním trhu (FINMAG, 2012).

Nicméně v roce 2008 se do finanční krize dostalo i Španělsko, které patřilo mezi další rozvinuté státy, které se staly součástí globální hospodářské krize. Makroekonomické ukazatele, mezi něž patří HDP, inflace, nezaměstnanost a platební bilance se rychle začaly měnit k horšímu. Jako hlavní příčinou krize ve Španělsku je označována tzv. realitní bublina (burbuja imobiliara), která díky levným hypotékám, které banky poskytovaly, přivedla nejen španělské domácnosti, ale také celou ekonomiku do finančních problémů. Celá situace je podobná té, která zavinila krizi v USA. Na přelomu tisíciletí se rozmohl stavební boom, kdy poptávka na trhu s nemovitostmi byla každým rokem větší, a ceny nemovitostí rostly. Toho využily banky, které poskytovaly úvěr s nízkými úroky. Této možnosti využili nejen obyvatelé Španělska, ale také zahraniční investoři (BBC, 2012).

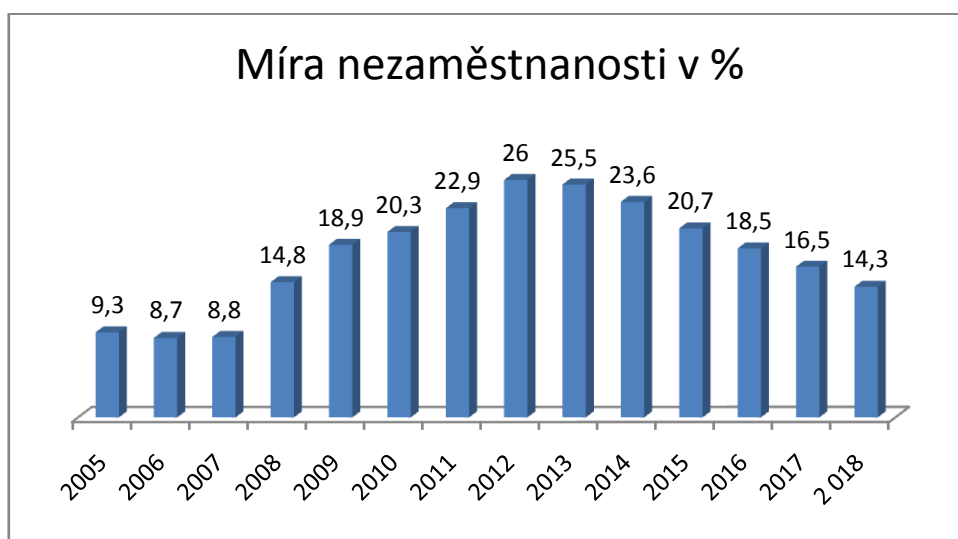
Postupem času se i ve Španělsku začala výše úroků zvyšovat a dlužníci neměli dostatek financí na splacení úvěru. Poptávka po nemovitostech začala rychle klesat, což

zapříčinilo snížení ceny bytů a domů, které se nedařilo prodat a když už došlo k prodeji, tak výrazně pod cenou. To mělo negativní vliv na banky, které byly v pozici věřitelů, některé z nich zkrachovaly nebo musely požádat o pomoc centrální banku. Během vypuknutí krize byl vůdce španělské vlády José Luis Rodríguez Zapatero, který nejdříve nechtěl před veřejností přiznat, že se jedná o krizi, ale pouze o zpomalení ekonomiky (Libertad Digital.es, 2008).

Situace byla neúnosná, krize se více prohlubovala a Zapatero musel přiznat, že španělská ekonomika se ocitla v krizi. Španělsko bylo nuceno požádat o zahraniční půjčku, aby odvrátilo zhroucení celé ekonomiky. Finanční injekce byla poskytnuta pod podmínkou přísných úsporných opatření a reforem. Úspory se týkaly především veřejných výdajů, mezi které patří zejména školství (zrušení některých stipendií, větší počet žáků na jednu třídu), zdravotnictví (propouštění zaměstnanců, zdražení či zpoplatnění léků), veřejné služby (zdražení jízdného, snížení počtu linek veřejné dopravy), zvýšení celkového DPH, snížení platů státních zaměstnanců nebo zamrznutí důchodů. Finanční úspory a škrty se neobešly bez důsledků, jakými byly protesty a generální stávky, zvýšení nerovností mezi bohatými a chudými, španělská populace zpomalila svůj růst a v roce 2012 začala klesat. Dále snížení počtu vojáků (obrana státu) anebo potravinová krize, kdy se výdaje na potraviny snížily o 20 % (El Mundo, 2012), (El País, 2011).

Z grafu č. 7 je zřejmé, že největší dopad měla krize na míru nezaměstnanosti, která od roku 2008 nezadržitelným tempem rostla. Vyšší míra nezaměstnanosti trápila Španělsko už v minulém století, nicméně nikdy se nedostala do takové výše, jako tomu bylo během hospodářské krize. Do roku 2007 se dařilo míru nezaměstnanosti každým rokem snižovat až na její minimum, které bylo v daném roce okolo 8 %. Příčinou klesání nezaměstnanosti je označován onen stavební boom, který vytvořil několik desítek tisíc pracovních míst. Nikdo však netušil, že o několik let později, rozvoj stavebního sektoru nakonec povede ke ztrátě pracovních míst (El País, 2013).

Graf 7: Vývoj míry nezaměstnanosti v letech 2005- 2018

Zdroj: autor, zpracováno podle dat Datosmacro.com, 2019.

Nezaměstnanost v této jihozápadní zemi má však více faktorů, proč je nezaměstnanost tak vysoká. Jedním z nich je sezónní nezaměstnanost, kdy jsou lidé zaměstnáni v cestovním ruchu, tudíž pracují hlavně během letní sezóny. Ve Španělsku mají dlouhou tradici také smlouvy na dobu určitou, které po vypuknutí krize nebyly znovu prodlouženy. Dalšími faktory jsou nízká produktivita práce, málo flexibilní trh a vysoká nezaměstnanost žen a mladých lidí.

Po splasknutí realitní bubliny se největší nezaměstnanost objevila mezi mladými lidmi do 30 let. Důvod bylo vysoké odstupné, kterým museli zaměstnavatelé odškodnit stálé zaměstnance, proto bylo pro ně úspornější propustit tzv. becarios neboli brigádníky. V roce 2013 bylo mladistvých nezaměstnaných více jak 55 %, více jak polovina mladistvých žije stále u svých rodičů a žijí z kapesného (Echo24.cz, 2014). Mladým lidem nezbývá nic jiného, než za prací emigrovat do ciziny. To pro Španělsko znamená ztrátu mladých a vzdělaných obyvatel s velkým potenciálem, kteří se v rodné zemi nijak neuplatní.

9. ZÁVĚR

Tato bakalářská práce je zaměřená na jednotlivá fyzicko-geografická a socio-ekonomická specifika Španělska, která slouží k vytvoření profilu tohoto jihozápadního království. Přehled stručné historie od 20. století, které je symbolem tvrdé diktatury Francisca Franca, který vládl Španělsku více jak třicet let jako Caudillo de España por la gracia de Dios, což se dá přeložit jako Vůdce Španělska z Boží vůle (Chalupa, 2011). Po jeho smrti se změnil politický režim z diktatury na demokracii, hospodářství se modernizovalo a Španělsko se integrovalo k západní Evropě. Přestože Franco umřel už v roce 1975, dodnes rozděluje Španělsko na dva tábory. Jedni ho přirovnávají k Hitlerovi, druzí k němu vzhlíží jako k člověku, který klade důraz na tradiční evropské hodnoty.

V kapitole o politickém systému je stručné shrnutí decentralizace moci, která je pro Španělsko typická. S tím úzce souvisí rozdělení autonomních oblastí, které si sice po formální stránce jsou rovné, ale jejich pravomoce vycházejí z Ústavy. Ta je rozděluje na historické a nehistorické. Výhoda historických autonomií spočívá ve větším množství pravomocí a mohou vyhlásit předčasné volby nezávisle na španělské vládě.

Sběr těchto informací a jejich následný souhrn je důležitý k pochopení následujících analýz. Hlavním cílem této práce je popsat problémy, se kterými se Španělsko potýká. Prvním z nich je aktuální katalánský separatismus. Z analýzy vyplývá, že snahy Katalánska o nezávislost byly už v minulém století. Diktátor Franco tyto snahy potlačil centralizací a zákazem katalánských symbolů, především jazyka. Katalánsko se cítí jako stát ve státě, se svojí vlastní kulturou a tradicemi. Katalánci se odkazují na svůj vlastní národ a jejich identita je odlišná od té španělské. Hlavním důvodem separatistických tendencí je ekonomika. Katalánsko je tahounem španělské ekonomiky a trpí fiskální redistribucí. Posílá značné množství peněz do státního rozpočtu, ale zpátky se jim vrací minimum.

V roce 2014 proběhlo první nezávazné referendum za nezávislost, kterého se účastnilo pouze 30 % voličů. Španělská vláda označila referendum za protiústavní a nezákonné. Další proběhlo v roce 2017, které ze strany Madridu bylo znovu označeno za protiústavní a tehdejší španělský premiér Mariano Rajoy se snažil všemi dostupnými prostředky tomuto referendu zabránit. Volební účast byla podobná jako v roce 2014, přesto se více jak 90 % voličů vyslovilo pro nezávislost. V následujících několika dnech byli katalánští politici včetně katalánského premiéra Carlese Puidgemonta obviněni ze vzpoury. V práci jsou uvedeny další dvě studie zaměřené na Baskicko a Galicii, nicméně dnes už jejich separatistické tendence nejsou aktuální.

Druhým analyzovaným problémem je hospodářská krize, která vypukla v roce 2008. Nejdříve jsou popsány příčiny vzniku globální hospodářské krize. Ta začala v USA vznikem levných hypotéčních úvěrů s nízkými úroky. Ty se začaly časem zvyšovat a dlužníci neměli na splacení úvěrů. Zadluženost byla tak vysoká, že na ni začaly doplácet banky, finanční instituce nebo pojišťovny, kterým klesly ceny akcií na minimum. Některé z nich na tom byly tak špatně, že musely vyhlásit bankrot. Krize se rychlým tempem dostala do celého světa.

Důležitým srovnáním v této analýze je ekonomická situace Španělska před krizí a po ní. Španělsko díky vstupu do EHS hospodářsky rostlo a modernizovalo se. Nejvyšší ekonomický růst dosáhlo Španělsko po přijetí eura. Díky účasti v EMU se země stala důvěryhodná pro zahraniční investory, makroekonomické ukazatele se značně vyhouply k lepším číslům. Příčina krize ve Španělsku je stejná jako v USA. Stavební boom, který začal už na začátku tisíciletí. Levné hypoteční úvěry s nízkými úroky. Kvůli finanční krizi Španělsko neminuly rozsáhlé škrty ve veřejných výdajích nebo zvýšení zadluženosti. Největší dopad měla krize na míru nezaměstnanosti, která se v roce 2012 dostala na rekordních 26 %. Nejvíce nezaměstnaných bylo mezi mladými lidmi.

Co se týče katalánského separatismu, situace není jednoduchá. Rozdíly mezi Katalánkem a Španělskem jsou opravdu veliké. Na jedné straně chápu důvody Katalánka, které je vedou ke snaze o nezávislost. Na druhou stranu je i pochopitelné, že Španělsko o tak prosperující region nechce přijít. Sama jsem zvědavá, jak se celá situace bude vyvíjet v následujících letech. Po ekonomické stránce si Španělsko vstupem do eurozóny výrazně polepšilo a hospodářsky rostlo. Bohužel jen do té doby, než se hospodářský růst obrátil v pokles. Paradoxně je členství v eurozóně jednou z překážek obnovy ekonomiky. Už se asi nikdy nedozvíme, jestli by Španělsko čelilo takovým ekonomickým problémům, kdyby zůstalo u své původní měny. Nicméně dnes je míra nezaměstnanosti Španělska druhá nejvyšší v Evropě.

10. ZDROJE

Agricultura, 2019. Mapa.gob.es [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z:
<https://www.mapa.gob.es/es/agricultura/temas/default.aspx>

BADIELLA, Llorenc, 2012. *Unas 600.000 personas en la manifestación independentista.* La Vanguardia [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z:
<https://www.lavanguardia.com/politica/20120914/54349577571/manifestacion-independentista-600-000-personas.html>

BENEŠ, Vlastislav a Pavel ŠTĚPÁNEK. *Španělsko a Španělé.* 2. vyd. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0358-0.

Comparación España vs. Cataluña, 2019. Datosmacro [online]. Dostupné z:
<http://www.datosmacro.com/ccaa/comparar/espana/cataluna>.

Desempleo de España, 2019. Datosmacro [online]. Dostupné z:
<http://www.datosmacro.com/paro/espana>.

Deuda Pública de España, 2019. Datosmacro [online]. Dostupné z:
<http://www.datosmacro.com/deuda/espana>.

Deuda Pública de España, 2019. Datosmacro [online]. Dostupné z:
<http://www.datosmacro.com/deuda/espana-comunidades-autonomas/cataluna>.

IPC de España, 2019. Datosmacro [online]. Dostupné z:
<https://datosmacro.expansion.com/ipc-paises/espana>

PIB de España, 2019. Datosmacro [online]. Dostupné z:
<https://datosmacro.expansion.com/pib/espana>

PIB de Cataluña, 2019. Datosmacro [online]. Dostupné z:
<https://datosmacro.expansion.com/ccaa/cataluna>

DUNLOP, Fiona. *Španělsko*. Brno: Computer Press, c2010. Velký průvodce National Geographic (Computer Press). ISBN 978-80-251-2299-0.

Fannie Mae a Freddie Mac se otráslly. Světová finanční krize mohla začít, 2018.

Echo24.cz [online]. [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/S29i6/fannie-mae-a-freddie-mac-se-otrasly-svetova-financni-krize-mohla-zacit>

El déficit fiscal de Catalunya es de 8.455 millones según las balanzas del gobierno, 2014. La Vanguardia [online]. [cit. 2019-04-12]. Dostupné z:

<http://www.lavanguardia.com/politica/20140723/54412386000/deficit-fiscal-catalunya-8-455-millones.html>.

España vs. Cataluña: Todo lo que necesitas saber del complicado conflicto separatista, 2017. MOR.BO [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z:

<https://www.ismorbo.com/todo-lo-que-necesitas-saber-del-complicado-conflicto-separatista-espana-y-cataluna/>

GENERALITAT DE CATALUNYA, 2019. *Culture and language* [online]. Generalitat de Catalunya, [cit. 2019-04-09]. Dostupné z:

<http://www.gencat.cat/catalunya/eng/coneixercultura.htm>

Global financial crisis: five key stages 2007-2011, 2011. The Guardian [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/business/2011/aug/07/global-financial-crisis-key-stages>

GOZZER, Stefania, 2017. *Lo que pierden España y Cataluña si se separan.*

BBC [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/mundo/noticias-internacional-41513571>

Hlavní události kolem Katalánska od referenda o nezávislosti, 2017.

LIDOVKY.CZ [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z:

https://www.lidovky.cz/svet/hlavni-udalosti-kolem-katalanska-od-referenda-o-nezavislosti.A171108_160806_ln_zahranici_ele

HRDLIČKOVÁ, R., ZENKNER, P, 2012. *O Katalánsku s Kataláncem.*

Euroskop.cz [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8801/21515/clanek/o-katalansku-s-katalancem>

CHALUPA, Jiří. *Stručná historie států: Španělsko*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7277-478-4

Institut d'Estadística de Catalunya: *PIB per habitant, 2019*. [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=356&t=2017>

Instituto nacional de estadística: *España en cifras 2018*. [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: https://www.ine.es/prodyser/espa_cifras/2018/files/assets/common/downloads/publication.pdf?uni=4f7e7b429c56ccbc4bf56b3e93ebc47b

INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA. [online]. 2019. [cit. 2019-08-09]. Dostupné z: www.ine.es

JUNQUERA, Natalia, 2011. *Las 10 grandes rectificaciones de Zapatero*. El País [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: https://elpais.com/politica/2011/08/24/actualidad/1314219217_785341.html

KASSAM, Ashifa, 2014. *Catalans vote in symbolic referendum on independence in defiance of Madrid*. The Guardian [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/nov/09/catalans-vote-symbolic-referendum-independence-catalonia-madrid>

KAŠPAR, Oldřich. *Španělsko: encyklopedický přehled*. Pardubice: Kora, [1996]. ISBN 80-85644-15-0.

KLEKNER, Radim, 2017. *Otázky a odpovědi: Proč chce Katalánsko samostatnost? Jaký bude další vývoj situace ve Španělsku?*. Hospodářské noviny [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-65902720-otazky-a-odpovedi-katalanskem-otrasaji-protesty-lide-zadaji-nezavislost-na-madridu>

KNIGHT, Laurence, 2012. *Spanish economy: What is to blame for its problems?* BBC [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/business-17753891>

KOHOUT, Pavel, 2012. *ŠPANĚLSKO, EURO A NEMOVITOSTI PĚT LET POTÉ*. FINMAG [online]. [cit. 2019-04-09].

Dostupné z: <https://finmag.penize.cz/ekonomika/266677-retro-pavla-kohouta-spanelsko-euro-a-nemovitosti-pet-let-pote>

Kritéria konvergence, 2019. ČNB [online]. [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/eu_integrace_04.html

LLAMAS, Manuel, 2008. *El PSOE ignora el deterioro económico y dice que estamos "mucho mejor" que hace cuatro años.* Libertad Digital.es [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.libertaddigital.com/economia/el-psoe-ignora-el-deterioro-economico-y-dice-que-estamos-mucho-mejor-que-hace-cuatro-anos-1276320820/>

Ley Orgánica 8/1980, de 22 de septiembre, de Financiación de las Comunidades Autónomas. BOE, n. 236, 1. 10. 1980. Dostupné z: <http://www.boe.es/buscar/pdf/1980/BOE-A-1980-21166-consolidado.pdf>.

Madrid: Basky zklidnila, Kataláncům ale daňovou autonomii dovolit nemůžeme, 2017. IDNES.CZ [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/dane-katalansko-baskicko-fiskalni-dohoda-autonomie.A171010_104400_eko-zahranicni_jn

Martin Schulz, 2013.: *“Para el problema de Catalunya no tengo ninguna solución, no lo puedo resolver“.* La Vanguardia [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <http://www.lavanguardia.com/politica/20131031/54392613209/martin-schulz-catalunya-solucion-resolver.html>.

Měnová unie - pro a prot, 2019. Euroskop.cz [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/323/sekce/menova-unie---pro-a-proti/>

Nezávislé Katalánsko? V jakém stavu je jeden z nejbohatších regionů Španělska, 2017. Peak [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <http://www.peak.cz/nezavisle-katalansko-jakem-stavu-jeden-nejbohatsich-regionu-spanelska/>

OUHELOVÁ, A. *Problematika národnostních menšin ve Španělsku ve 20. a 21. století,* Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů, 2008. 86 s.

Politický systém Španělska, 2011. IHEP [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <http://ihep.cz/?p=647>

PORTA, Mireia, 2015. *Independence and the distribution of resources within Spain will once again take centre stage in Catalonia's elections*. LSE [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2015/09/16/independence-and-the-distribution-of-resources-within-spain-will-once-again-take-centre-stage-in-catalonias-elections/>

POWELL, Rob, 2018. *Catalan Statistics – Catalan Independence By The Numbers*. Rob Powell Biz Blog [online]. [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://robpowellbizblog.com/catalan-statistics/>

ROMEO, Álvaro, 2013. *El desempleo entre los jóvenes vuelve a batir récords en el primer trimestre*. El País [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: https://elpais.com/economia/2013/04/25/actualidad/1366878720_786828.html

Sanidad tendrá un recorte de 7.000 millones y Educación de 3.000, 2012. El Mundo [online]. [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.elmundo.es/elmundo/2012/04/09/espana/1334000045.html>

STRMISKA, M. (1998): *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

STRMISKA, M. (2003): *Katalánské politické strany: katalánské strany a regionální stranicko-politický systém v letech 1977-2002*. Brno.

Španělská cesta do Evropy, 2003. Agris [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <http://www.agris.cz/clanek/119707/spanelska-cesta-do-evropy>

Španělský Ústavní soud zakázal Kataláncům referendum. Když ho uspořádáte, hrozí vám stíhání, varoval, 2017. Aktuálně.cz [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/spanelsky-ustavni-soud-zakazal-katalancum-referendum-kdyz-ho/r~c71e700cf2ef11e6bc0e002590604f2e/?redirected=1555060437>

Španělský král za referendum ostře kritizoval lídry Katalánska, 2017. Echo24.cz [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/pQju5/spanelsky-kral-za-referendum-ostre-kritizoval-lidry-katalanska>

Tečka za krvavým bojem za nezávislost. Baskická ETA odevzdá zbraně, 2017. ČT24 [online]. [cit. 2018-08-29].

TRILLAS, Ariadna, 2012. *España entra en su recesión más grave.* EL País [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: https://elpais.com/diario/2009/01/29/economia/1233183601_850215.html

UBIETO, A. et al.: *Dějiny Španělska. Praha:* Nakladatelství Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-117-4.

Volby v Katalánsku vyhráli separatisté. Rozpadne se Španělsko?, 2015. EuroZprávy.cz [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/zahranicni/eu/132597-volby-v-katalansku-vyhrali-separatiste-rozpadne-se-spanelsko/>